Izhaja vsak dan razen sobot in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXII. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 22, 1918, at the post-office in Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., sobota, 23. marca (March 23), 1929. Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 70

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

THE LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF ILLINOIS MAR 26 1929

Stavka rajonskih delavcev na jugu se razširila

Dve kompaniji milice odrejene na lice mesta.

Elizabethton, Tenn. — Stavka rajonskih delavcev v tovarni Glanzstoff kompanije se je razširila na tovarno American Bemberg korporacije. Posledica tega je, da sta bili odposlani dve kompaniji milice. V obeh tovarnah je naloženega veliko nemškega kapitala. Milica je bila odposlana na zahtevo Motwurtha, predsednika nemškega sindikata, ki lastuje obe tovarni.

Stavkovne straže so učinkovito razpostavljene daleč proč od tovarne. Te straže so učinkovite, kar govori dejstvo, da se ni priglasilo 40 odstotkov delavcev od 3,500 delavcev, ki delajo v tovarni Bembergove korporacije. V Glanzstoffovi tovarni je v normalnem času zaposljenih 1,700 delavcev. Od teh jih je ostalo na delu samo še okoli 250. Uprava zdaj govori, da bo zaprla tovarni za nedoločen čas. Z drugimi besedami to pomeni, da ostanejo tovarne zaprte, dokler milica ne bo garantirala popolne varnosti stavkokazem.

Med piketi je tudi mnogo ljudi, ki simpatizirajo s stavkarji. Stavkovne straže razlože delavcem, ki pridejo peš ali pa se pripeljejo v avtomobilih, da je stavka v tovarni. To pomaga, da se delavci zopet vrnejo domov. Tovarna je najela buse za prevažanje stavkokazev skozi vrste piketov.

Tri stavkarice so bile poškodovane, ko je neki stavkokaz zapodil svoj avto v skupino stavkarjev.

Nemški kapitalistični sindikat ni zadovoljen s sodnijsko prepovedjo, ki jo je izposloval na sodišču. Zdaj je zaprosil za sodnijsko prepoved, ki prepoveduje stavkujočim delavcem se zbirati na cestah. Ako bo ta poteza dosegla svoj namen, bo piketiranje nepostavno.

Predsednik sindikata, mr. Motwurth je obljubil povišanje mezde, da demoralizira vrste stavkarjev. On izjavlja, da bo mezda povišana posameznim delavcem, ki zaslužijo mezdno povišanje. Pri tem se bo jemalo v poštev, koliko časa delavec dela za sindikat. To je navadna vada.

Obe kompaniji sta članici svetovnega kartela v evropejskih deželah, na Japonskem in v Združenih državah za produkcijo rajonske preje.

STAVKARJI V DETROITU PRIDOBILI ZAHTEVE.

Stavko je povzročilo znižanje mezde.

Detroit, Mich. — Tridnevna stavka v tovarni U. S. Rubber kompanije je končala z uspehom za stavkarje. Kompanija je umaknila znižanje mezde in priznala delavsko strokovno organizacijo.

Uvedba Bedauxovega sistema, ki je znižal zaslužek za petdeset odstotkov, je povzročil stavko. Ko so delavci izvedeli, za koliko so prikrajšani na zaslužku, so vsi zapustili tovarno. Dasiravno niso delavci te tovarne hoteli vstopiti v organizacijo avtnih delavcev, so ustanovili trajno delavsko strokovno organizacijo, ki jo je kompanija priznala.

V krogih strokovno organiziranih delavcev pričakujejo, kakor hitro se položaj nekoliko zjasni, se ta nova organizacija pridruži organizaciji avtnih delavcev.

Mati štirih otrok zgorela.

Chicago.—Anna Louise Wells, stara 38 let in mati štirih otrok, je v četrtek zgorela na svojem domu, 502 State rd., Arlington Heights, ko je vlila nafto v peč, da zaneti ogenj in se ji je pri tem vnela obleka.

Sodnijska prepoved v Cincinnatiju ostra

Sodnik ji je dodal nove omejitve.

Cincinnati, Ohio. — Sodnik Morrow, ki je izdal sodnijsko prepoved proti organiziranim delavcem, ki stavkajo v krojaški tovarni tvrdke Levine Bros., je poostril določbe v sodnijski prepovedi. Na stavki je dve sto delavcev, sodnik je pa omejil število piketov na štiri, ki morajo stati po en blok narazen. Nova sodnijska prepoved prepoveduje nazivati stavkokaze z besedo "skeb", dalje jim prepoveduje intervjuvati stavkokaze na njih domu. Postavati v bližini tovarne je tudi prepovedano.

Prejšnja sodnijska prepoved je dovolila osem piketov v vsakem bloku. To število piketov je bilo določeno na zahtevo odvetnika krojaške tvrdke, pri kateri delavci stavkajo. Takrat je bilo osemnajst stavkarjev obtoženih žaljenja sodišča. Sedem delavcev je bilo oproščenih, trije so bili spoznani krivim, za druge pa zadeva še ni končana.

Mississippi se razliva

12,000 akrov sveta pod vodo v Illinoisu. 26,000 oseb brez doma v Alabami. — Poplava v Evropi.

Quincy, Ill. — Veletok Mississippi je začel naraščati in nasipi se podirajo. V četrtek sta počila dva nasipa v tukajšnjem okolišu in 12,000 akrov farmarske zemlje je že pod vodo.

Naraščajo tudi pritoki v Iowi in sosednjih državah. Reka Des Moines je narastla 20 čevljev. Tovarne v Keokuku, Iowa, so morale zapreti vrata.

Montgomery, Ala.—Najmanj 26,000 oseb je izgubilo dom in imetje vsled povodnji v Alabami in sosednji Floridi. Rdeči križ je prevzel skrb za siromake.

Dunaj, 22. marca. — Donava, zajezena z ledom na vseh ovinkih, se razliva po Slovaškem in Ogrskem. Mesti Karlovo in Bubkovice sta pod vodo in tisoči so morali pobegniti. Škoda je ogromna. Cesar ni uničil silen mraz zadnji mesec, to zdaj uničuje podivjana voda.

OBSODBA ZAGOVORNIKA MASNEGA PIKETIRANJA POTRJENA.

Odslužiti bo moral 45 dni v zaporu.

Pittsburgh, Pa. — Najvišje sodišče Združenih držav je odklonilo priziv Anthony Minericha, organizatorja nove rudarske organizacije. Odslužiti bo moral pet in štirideset dni v zaporu, ker je priporočal masno piketiranje ob času, ko je bila izdana sodnijska prepoved v rudarski stavki leta 1928.

Rus imel sina zaprtega v jami osem let.

Moskva, 22. marca. — Pravkar je prišlo na dan, da je kmet Tarasov v Savčukovem pri Kursku imel svojega sina zaprtega v jami osem let. Leta 1918 je sin, kateremu je bilo takrat 18 let, prostovoljno stopil v rdečo armado proti volji svojega očeta, ki je žaloval za carjem in sovražil boljševike. Ko se je sin čez tri leta vrnil domov, ga je že čakala jama v kleti, v katero ga je stari sunil in kamor mu je potem metal kruh in vodo, da ni sin umrl gladu. Nihče, razen starega, ni vedel o tem. Pred nekaj dnevi je pa stari umrl in zdaj so sina našli v strašnem položaju. Revež je star 29 let, a že ves siv in sama kost in koža.

Ameriški general zagrozil z intervencijo

Če bodo krogle iz Juareza še letele čez mejo, stopijo ameriške čete na drugo stran. — Escobar v Juarezu.

El Paso, Tex., 22. marca. — General Van Horn Moseley, poveljnik ameriške posadke v Fort Blissu, je včeraj konferiral z generalom Escobarjem, glavnim voditeljem izjalovljene mehiške revolte, ki se je pripeljal s posebnim vlakom in stražo 200 mož iz Jimineza v Juarez ob meji. Mooseley je svaril rebelnega glavarja, da ne bo zdravo izzivati nove bitke s federalci ob meji. Čim spet pade prva krogla na ameriška tla, prekoračijo ameriške čete mejo in poženejo mehiške bojevalce iz Juareza.

General Escobar je bil zelo zgovoren. Povabil je ameriške poročevalce k sebi in jim pripovedoval o svojem "strategičnem umiku" iz Torreona in o "dobrih izgledih" revolte, katere po njegovem mnenju ne bo konec toliko časa, dokler ne poženejo Callesa iz Mehike. Calles je največji zloduh v Mehiki in začasni prezident Gil je le "njegov klerk." Dalje se je pohvalil, da ima 10,000 mož v Čivavi in Sonori; njegovi zavezniki v Sinaloji imajo 5000 mož. Escobar je zanikal vesti iz Mexico Cityja, da je oropal banke — res pa je, da je vzel denar kot "posojilo," ki bo poravnano, kadar revolta strmoglavi Callesa in njegovega "klerka" Gila. Rekel je tudi, da je prišel v Juarez "inšpicirat svojo posadko."

Mexico City, 22. marca. — Par tisoč vstašev v Sinaloji je včeraj napadlo pristaniščno mesto Mazatlan na pacifičnem obrežju. Federalna posadka v Mazatlanu šteje samo 500 mož, vendar pa tako junaško odbija napade, da vstaši še niso osvojili mesta. Calles je poslal tja armado 6000 mož.

Verakruški rebelni vodja, general Jezus Marija Aguirre, je bil včeraj ustreljen. V zadnjem momentu, ko je zrl smrti v obraz, je svetoval vstašem, naj ne slede njegovemu koraku! Njegove zadnje besede so bile:

"V tem resnem momentu, ko moram umreti, hočem biti za vzgled armadi. Umrem mirno in s popolno zavestjo, da sem storil to, kar sem smatral za mojo dolžnost, svetujem pa vsem, naj ne slede mojemu koraku. Možje, zdaj pa streljajte semkaj (pokazal je na srce), ne v moj obraz."

(Včerajšnja vest, da je vlada odredila filmiranje Aguirrove eksekucije, ni bila točna. Nobenega fotografa ni bilo zraven in sploh ni bilo take odredbe.)

Jugoslavija in Bolgarija aranžirali mir

Vse bodoče spore rešita sami brez tretje stranke.

Belgrad, 22. marca. — Mirovni in prijateljski odnošaji med Jugoslavijo in Bolgarijo so bili definitivno doseženi včeraj, ko so zastopniki obeh narodov na konferenci v Pirotu sklenili, da bodoča sporna vprašanja ne bodo več predložena Ligi narodov, svetu poslanikov ali katerikoli zunanji tretji stranki, temveč jih Jugoslavija in Bolgarija rešita direktno sami potom posebne skupne komisije.

Vlak ubil morilca.

Cleveland, O., 22. marca. — John De Bautz je bil včeraj ubit od vlaka N. York Central železnice, s katerim je hotel pobegniti potem, ko je smrtno obstrelil svojo ženo. — Njegovi hčeri so izpovedali, da je prišel De Beutz domov pijan in pričel zmerjati svojo ženo. Dekleti sta nato šli klicat policijo, v tem času pa je De Beutz oddal dva strela na svojo ženo in pobegnil proti železniški progi, kjer ga je povozil tovorni vlak.

BITKA GLEDE SLADKORNEGA TARIFA VROČA

Velike sladkorne družbe na Kubi žele povečanje svojih dobičkov.

Washington, D. C. — Machadova diktatura dela s pomočjo ameriške trgovske zbornice na Kubi veliko kampanjo v washingtonskem časopisju, da se zniža tarif na kubanski sladkor. Machado, ki je poznan kot tlačitelj delavskih strokovnih organizacij, nastopa kot politični agent za velike sladkorne kompanije na Kubi. Večino delnic večjih sladkornih kompanij lastujejo ameriški interesi.

V zameno pa Machado obljubuje odpraviti colnino na ameriško pšenico, rž, oves, sadje, bombaž in semena, vrhtega pravi, da odpravi tarif na ameriške elektrarnarske produkte, avtomobile, sesalke, letala in še na mnogo drugih produktov, ako se zniža tarif za uvažanje sladkorja v Združene države. Zdaj je 1.76 centov colnine plačati od funta sladkorja. Machado priporoča, da se ta colnina zniža na 1.32 za funt sladkorja, katerega se izvozi v Združene države okoli 3,300,000 ton na leto. Dalje, da se ta colnina znižuje stopnjevaje, da ne bo v devet letih in pol nobene colnine na kubanski sladkor.

Proti tovarnarjem na Kubi bodo seveda nastopili ameriški sladkorni interesi, ki izdelujejo sladkor iz sladkornega trsta na jugu in repe na srednjem zapadu.

Silna nesreča v Sovjetski Rusiji

114 oseb zgorelo v lesenem kinoteatru vsled pijanosti operaterja.

Moskva, 22. marca. — Stoštirinajst ljudi — moških, žensk in otrok — je snoči našlo smrt v ognju, ki je uničil leseno kinogledališče z enim samim izhodom v vasi Igol, gubernija Vladimir, 400 milj severnovzhodno od Moskve. Ogenj je nastal v projektilniku, ki ga je operiral pijan delavec, in v nekaj minutah je bilo poslopje v plamenu. Ljudje se niso mogli rešiti. Pri edinih vratih je bila v hipu taka gneča, da ni mogel nihče ven. Poleg 114 mrtvih je bilo 14 težko in šest lahko ožganih.

Prosvetni komisarijat, ki ima gledališča v svojem področju, je takoj uvedel strogo preiskavo. Vlada je dovolila 15,000 rubljev družinam žrtev in obljubuje nadaljno pomoč.

Mednarodna tatova obsojena na dosmrtno ječo.

New York City. — Harry Campbell in njegova žena sta bila 21. t. m. obsojena na dosmrtno ječo radi raznih tatvin in sleparij, ki sta jih izvršila v Ameriki, v Evropi, v Afriki in drugod. Dvojica ima za seboj pestro zgodovino tatvin in je presedela več let v raznih zaporih v Evropi. Z odlokom sodišča je njihova zločinska karijera zapečatena.

Odkritelj Messabe Ranga umrl.

Pasadena, Cal.—Lewis J. Merritt, ki je v svojih mladih letih odkril in razvil ogromne plasti železne rude po Messabe Rangu v Minnesoti, je te dni umrl v Pasadeni v starosti 81 let.

Butlegar obsojen v zapor.

Chicago. — Benjamin Karbowski je bil 21. t. m. obsojen na šest mesecev zapora in $100 kazni, ker je prodajal opojne pijače dijakom Roscoe srednje šole.

Trdosrčen industrijec zvrača krivdo na druge

Ampak njemu je industrijska demokracija neumnost.

Ithataca, N. Y. — Samuel Lewisohn, bančni in bakreni magnat, je govoril pred dijaki, ki študirajo inženirstvo na Cornellovi univerzi. V teku svojega govora, je trdil, da najeti inženirji in ne wallstreetski magnati je narekujejo delavne smernice industrijam Združenih držav.

Klatil je, da imajo včasi napredni ravnatelji velike poteškoče, da pregovore upravo, da opusti nazadnjaško delavsko politiko, ker inženirji in drugi preddelavci dobe v šoli le tehnično izobrazbo, ki ne pozna človeških stikov.

Tri reči so, ki jih delavci zahtevajo, je rekel magnat in te so: Pravica, prilika in status. Pravica vključuje mezde in druga ekonomska uvaževanja in zdravo upravo. Individualni podjetniki v sedanjem sistemu ne morejo dati tega delavcem, ker so velike ekonomske sile zunaj tovarne, ki to preprečujejo.

Nato je Lewisohn proglasil industrijsko demokracijo za neumnost in se izigraval kot liberalen podjetnik.

Rudarji na polju premoga v Avstraliji izprti

Prišli so zadnji na vrsto. — Stavka šumskih delavcev.

Sydney, Avstralija. — V avstralskih premogovnikih je bilo odslovljenih z obvestilom dvanajst tisoč rudarjev. To pomeni, da so bili ti rudarji izprti zaradi "nepovoljnih razmer". Izpor je stopil v veljavo z dnem prvega marca t. l.

Rudarji menijo, da se je kapitalistični svet najprej navalil na rudarje na evropejskem kontinentu. Ko je te potlačil doli, se je spravil na rudarje v Angliji. Ko so bili premagani po junaškem odporu, so se vrgli kapitalisti na ameriške rudarje, ki so se hrabro postavili v bran in veliko pretrpeli v tem boju. Zdaj je bila prilika ugodna za naval na avstralske rudarje, ki je seveda zdaj prišel.

Ako bi bilo delavstvo mednarodno organizirano in solidarno in razumelo, da delavci vsega sveta tvorijo veliko delavsko družino, bi bil kapitalistični naval odbit pri poizkusu znižati življenjske razmere rudarjem na evropejskem kontinentu.

Stavka šumskih delavcev še vedno traja. Ta stavka je povzročila pomanjkanje lesa. Ker primanjkuje tudi stavbinski les, se je skrčilo tudi stavbinsko delo.

Poljski senator izvršil samomor.

Varšava, 22. marca. Senator Miklaszewski, ki je bil tudi direktor varšavske diskontne banke, se je včeraj usmrtil. Bil je pozvan pred parlamentarno komisijo, da se zagovarja na obtožbo podkupovanja poslancev v aferi neke oljne kupčije z Rothschildom. Namesto zagovora si je izvolil smrt in s tem je priznal krivdo.

Župnikova morilka obtožena.

Canton, O.—Mrs. Mamie Guerieri, ki je 10. marca ustrelila župnika italijanske katoliške fare Jos. A. Riccardija pred cerkvijo po končani maši, je bila ta teden obtožena umora po veleporoti. Italijanka je priznala krivdo, rekla pa je, da je fajmoštra zato ustrelila, ker je spolno zlorabil njeno malo hčerko v farni šoli.

Zaplemba opojnih pijač na parniku.

New York City, 22. marca. — Tri tisoč steklenic šampanca in konjaka je bilo včeraj zaplenjenih na parniku Vincent v Hoboken pristanišču. Steklenice so bile skrite med zavoji blaga.

EKSPLOZIJA V ROVU; 28 RUDARJEV MRTVIH

Nesreča se je pripetila v Kinlock premogovniku, Parnassus, Pa.

Pittsburgh, Pa., 22. marca.— Včeraj zjutraj se je pripetila silna eksplozija v Kinlock premogovniku v Parnassu, Pa. Pri tem je bilo ubitih 27 rudarjev in eden delavec, ki je delal pri vhodu v rov, je dobil tako težke opekline, da je par ur pozneje umrl. Nekaj rudarjev še pogrešajo.

V času, ko se je pripetila eksplozija, je delalo v rovu okrog tristo rudarjev. 227 se jih je rešilo skozi stranski vhod, ki je oddaljen kakih pet milj od glavnega rova.

O. F. Taylor, superintendent premogovnika, je izjavil, da je nesrečo povzročil konvejer, na katerem je bilo naloženih več ton premoga, ko so se pretrgale verige in je konvejer padel z vso težo v globino. Iskra iz konvejerja, ko je treščil na tla, je zanetila premogov prah in tako je nastala eksplozija. Rov je bil hipoma v plamenih. Začelo je goreti tramovje in lesene podpore in pri tem je dobilo več delavcev hude opekline. Reševanje ponesrečenih rudarjev je bilo zelo otežkočeno, ker so ga ovirali strupeni plini, ki so se nabrali v rovu po razstrelbi.

Ravno v tem rovu se je 21. febr. 1928 pripetila razstrelba, ki je zahtevala življenja dvanajstih rudarjev. Zvezni biroj za premogovje je preiskal rov pred dvema tednoma in ga proglasil za varnega, čeprav je bilo v njem polno premogovega prahu, ki tvori silno eksplozivno snov.

Oljni trg dobil Hooverjevo pomoč

Hoover je izjavil, da se federalna oljna zemljišča ne bodo oddajala več v najem.

Washington, D. C. — Predsednik Hoover je izjavil, da bo ustavil oddajanje oljnih zemljišč v najem. Neodvisni oljni producenti izjavljajo, da se na svetu nič ne zgodi brez vzroka in da tudi ta izjava ni bila podana, ne bi imela tehten vzrok. Ti neodvisni oljni producenti smatrajo to izjavo, da se je Hoover odločil pomagati oljni skupini okoli Standard Oil družbe, da se zniža oljna produkcija. Ako se zniža oljna produkcija, tedaj bo mogoče velikim oljnim družbam povišati ceno za gazolin in petrolej na svetovnem trgu. Neodvisni oljni podjetniki so se vprli in vrtajo še nove oljnake.

Toda zgodi se lahko, da Hoover skliče konferenco in jih potisne v vrsto. Spoznali bodo, da se ne morejo vpirati željam pravih oljnih magnatov, kajti mali oljni podjetniki so dosegli komaj stopnico oljnih trabantov.

Rockefeller kupil celo mesto.

Tarrytown, N. Y. — John D. Rockefeller Jr. je 21. t. m. kupil celo mestece East View, ki meji ob njegovem ogromnem posestvu v Tarrytownu. Za vse hiše, v katerih je bivalo 46 družin, za prodajalnice, pošto in plesno dvorano je plačal $700,000, kar je štirikrat več kot znaša ocenjena vrednost. Rockefeller podere vse hiše in svet priključi svojemu posestvu.

Mladi roparji aretirani.

Chicago. — Štirje mladi fantje so bili v četrtek aretirani baš, ko so skušali oropati National Tea trgovino na 1726 E. 73 st. Pri zaslišanju na policijski postaji so fantje priznali, da so izvršili večje število ropov v zadnjih mesecih.

Katoliški kler v Italiji v "volilni" kampanji

Duhovščina in tisk pozivata vernike, naj v polnem številu odobre Mussolinijeve kandidate.

Rim, 22. marca. — Mussolinijeva lista s 400 kandidati, ki pojde v nedeljo na glasovanje brez opozicije, ima navdušeno podporo v krogih katoliške cerkve v Italiji. Škofje in nižja duhovščina ter katoliški tisk poziva katoliško čredo, naj gre na volišča v polnem številu in glasuje za fašiste. To je najboljši znak fuzije (spojitve) fašizma in cerkve v Italiji, ko sta Mussolini in papež rešila rimsko vprašanje.

Kakšna sprememba v enem letu! Komaj leto dni je tega, kar je Mussolini razpustil organizacijo katoliških skavtov, nakar ga je Vatikan napadal radi tega. Katoliški listi danes pišejo, da so verske in politične dolžnosti postale identične (istovetne) v Italiji. Na primer "Azione Cattolica," glasilo organizacije enakega imena za borbeno propagando in misijonarstvo, piše, da je glasovanje za Mussolinijeve kandidate "ne samo narodna, temveč tudi verska dolžnost vseh katolikov v Italiji."

Fašistovsko-katoliška kampanja za kandidate, ki nimajo protikandidatov, je naletela na opozicijo, ki prihaja iz "podzemskih kanalov," čez mejo iz Pariza in Švice. Vsa Italija je bila ta teden poplavljena z letaki, ki so prišli iz inozemstva in ki ostro bičajo Mussolinijevo volilno farso ter pozivajo volilce, naj ostanejo doma.

Končno je še vlada sama poparila dobro volje volilcev. Objavila je statistiko, ki kaže, da ekonomski položaj v Italiji ne napreduje, pač pa nazaduje pod fašizmom. Statistika kaže, da rojstva padajo — kljub strogim ukrepom proti porodni kontroli in državnim nagradam za velike družine. V prvih dveh mesecih tega leta se je v Italiji narodilo 203,000 otrok, dočim je bilo lani v tem času 21,000 rojstev in 211,000 v letu 1927.

Najslabše pa stoji delavski položaj. V januarju in februarju t. l. je bilo v Italiji 489,000 brezposelnih delavcev, medtem ko je bilo lani v tem času 363,000. V industrijah je letos uposlenih 17,000 manj delavcev kakor v prejšnjem letu in na poljih se je število brezposelnih dvignilo od 105,000 v zadnjem decembru na 193,000 koncem februarja. Istočasno so cene potrebščinam poskočile.

HAITČANI ŽELE VPOSTAVITEV SAMOSTOJNOSTI.

Naveličali so se ameriških pomorščakov.

New York, N. Y. — Vodilni Haitčani so podpisali izjavo, v kateri zahtevajo, da se v letu 1930 vpostavi na otoku zopet samostojna vlada. To izjavo so poslali Društvu za napredek zamorskega ljudstva v New Yorku.

Izjava pravi, da so volitve pod sedanjo vlado pomorščakov navadna prevara. Dalje navajajo, da morajo plačevati krivične davke in gledati, kako Američani trosijo davčne dohodke. Dokument je bil poslan direktno, da se je tako umaknil cenzuri.

Haitčani so že pred izjavili, da niso zadovoljni, da na otoku vladajo Američani s pomočjo ameriških pomorščakov. A takrat se Haitčani niso tako odločno in ne iz vseh slojev izrazili, da so siti take vlade, ki ni zanje drugega kot težko breme, ker se vladni stroški večajo, mesto znižujejo.

5500 delavcev dobilo večjo plačo.

St. Paul, Minn. — 5500 delavcev v tukajšnjih železniških delavnicah Northern Pacific železniške družbe dobi s 1. aprilom zvišanje mezde v skupni vsoti $500,000 letno.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicaga) $6.00 na leto, $3.00 za pol leta; Chicago in Cicero $7.50 na leto, $3.75 za pol leta, in za inozemstvo $9.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year; Chicago $7.50, and foreign countries $9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju n. pr. (Feb. 28-1929) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da va mje s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

KONCEM TEDNA.

Newyorški policijski komisar zahteva zakon, ki podeljuje izredno oblast proti postopačem, vagabundom, sploh osebam, ki nimajo nobenih vidnih in legalnih sredstev za prehranitev, in zločincem

Očividno je, da je policijski komisar brihten dečko, ki je zapopadel, da je zdaj ugodna prilika, da dobi oblast, da bo samovoljno nastopal proti brezposelnim delavcem in stavkarjem. Ako bi bilo komisarju res do tega, bi prosil za izredno zakonitim potom priznano oblast le proti zločincem, posebno zločincem, ki so bili že večkrat kaznovani zaradi zločinov.

Brezposelni delavci dostikrat nimajo vidnih sredstev za prehranitev. Pred misijonskimi hišami stoje vsak dan v dolgih vrstah in prosijo za grižljej kruha in malo gorke kave ali juhe in za prenočišče. Tisti, ki ima vidna sredstva za prehranitev, gotovo ne prosi jela in strehe. Zločinci imajo navadno z bankovci nabasane listnice. In bankovci so v današnji človeški družbi vidna sredstva za prehranitev.

Tudi stavkarji, ako so par tednov na stavki, nimajo vidnih sredstev za prehranitev. Odvisni so od podpore delavcev. Policijski komisar želi, da mu postava podeli oblast, da te stavkarje in brezposelne delavce, ako nimajo vidnih sredstev za prehrano, aretira, fotografira in odtisne njih prste, na to pa odpošlje v prisilno delavnico, ako so bili že kdaj preje kaznovani zaradi katerega majhnega pregreška.

Ker policija rada aretira stavkujoče delavce in jih obtoži nespodobnega obnašanja, sodniki jih pa radi obsodijo, ako policija priča, da so se nespodobno obnašali, postoji nevarnost, ako ta zahteva postane zakon, da bo newyorška policija ob času stavk in brezposelnosti aretirala kar po cele trume stavkujočih delavcev, policijski komisar jih pa bo pošiljal delat pokoro v prisilno delavnico, ker so zastavkali ali so pa brez dela.

Proti takim predlogam bi morala v javnosti nastati taka burja, da bi bile take predloge pokopane že v legislaturnem odseku, preden pridejo pred zbornico ali senat državne legislature. Prav nič bi ne škodilo, ako bi bili takoj odstavljeni policijski uradniki, ki se drznejo zahtevati take nesramnosti napram brezposelnim in stavkujočim delavcem.

* * *

V Mehiki se je zopet pojavila revolucija, ki ravnotako hitro umira, kot se je pojavila. Zdi se, da se je tudi v Mehiki pričelo daniti v možganih delavcev, da zapopadejo, da je zanje veliko ceneje, vrh tega jim pa ni treba še tvegati svojega življenja in prelivati krvi, ako se poslužijo volilnega listka mesto pušk, topov in drugega orožja za strmoglavljenje politikujočih in graftarskih generalov, ki mehiškemu ljudstvu pred revolucijo obljubijo še luno z neba, po končani in uspeli revoluciji pa ravnotako hitro pozabijo na svoje obljube, kot ameriški političarji na obljube, ki so jih dali pred volilno bitko svojim volilcem.

* * *

Izpor tipografičnih delavcev v Albanyju, N. Y., je klaverno končal za tiskarske podjetnike in izdajatelje dnevnikov. Kakšen teden pred izporom je bilo čitati v ameriških dnevnikih vest o spopolnjenju telestavca, to je stroja, ki stavi hkratu in na več mestih in v raznih tiskarnah. Pri tem stroju je delala lahko navadna tipistka, češ, da ta stroj odpravlja stavce na roko in sedanji črkostavni stroj. Vesti so pripovedovale, da je iznajdba perfektna. Teden kasneje se je izvedelo, da so v tiskarnah Gannetta in Hearsta, v katerih so tiskali tri dnevnike, izprli stavce. Nekaj dni kasneje je bilo zopet čitati, da se telestavce uvede v vseh Gannettovih tiskarnah v New Yorku, kajti Gannett lastuje več dnevnikov, pa tudi več tiskaren.

Tipografični delavci so kmalu spoznali, da so vesti o telestavcu za zdaj še prazen strah, ki je od znotraj votel, na zunaj ga pa ni. In pripravili so se za resno obrambo svojih pridobitev. Organizacija tipografičnih delavcev je pričela izdajati svoje dnevnik, ki je v najkrajšem času dosegel obširno cirkulacijo v mestu.

Število čitateljev stavkokaških listov se je vedno bolj krčilo. Končno sta Gannett in Hearst spoznala, da je najbolje za nju, ako ponudita desnico v prijateljsko spravo. Prvi se je podal Hearst, teden pozneje je pa pricapljal Gannett, ki je že pred sedem leti priporočal tiskarskim podjetnikom, naj uvedejo odprto delavnico v svojih tiskarnah. Večna čuječnost in pametna poteza izvršena ob pravem času od strani delavcev, preprečita dostikrat uspehe nepričakovanega in dobro zamišljenega napada podjetnikov na delavske pridobitve.

GLASOVI IZ NASELBIN

V zabavo in kratek čas.

Glencoe, O. — Nasprotstva in godrnanja je vse polno v Prosveti, poleg tega pa tudi precej dobrih nasvetov in priporočil za deveto konvencijo SNPJ, kar je pač dokaz, da je ravno pri naši jednoti največ demokracije in svobode, več kot pri kateri organizaciji.

Pri SNPJ se nič ne skriva ali prikriva. Vsaka številka in beseda naj pride v javnost, članstvo naj zve, potem pa naj sodi, vsak po svoje, ker na ta način se čisti um in bistrijo pojmi, kar je obenem napredek k izobrazbi.

Glavni odbor ima preveč moči, se pogostoma sliši od nekaterih. Toda, stoj, brate! Samo malo pomislimo, kaj bi se zgodilo, če bi glavni odborniki le polovico kaj takega napisali v Prosveti kot to delamo ostali člani, potem naj se le pripravi, kajti bodo nanj letele puščice od vseh strani.

Kar poglejte h katoliški jednoti, kjer nimajo tiste demokracije in ne svobode kot mi pri SNPJ. Tam imajo vse bolj "mirno" in prepovedano o stvareh v javnosti govoriti in pisati. Tam imajo duhovnega vodjo, in njemu se lahko take grehe pove. Zato pa imajo društveni in gl. odborniki mir pred članstvom, ker pri njih vlada pravo rimsko diktatorstvo in papeževa nezmotljiva sveta politika.

Le politika je nekaterim napoti in kriče, da proč s politiko! Se ne da pomagati, politika je povsod, v mestni zbornici, v spovednici in na vsaki seji, pri bari pa še največ. Klin s klinom. Politika se pobija s politiko, ker drugače ne gre. Baje živimo v času, ko ima politika največji greben in iz politike se porajajo diktature, po katerih pride socializem; kjer je diktatura prej vpeljana, tam bo prej socializem zavladal.

Zato je menda odbor za provizorična pravila tudi na to pomislil, da bi se pri jednoti vpeljala kakšna diktatura, da bi v Prosveti in na društvenih sejah strankarsko vrvenje ponehalo, ker politika ni tako nevarna kot strankarstvo. Le poglejmo, kjer je bilo preveč strankarskega nasprotstva, tam je nastala diktatura. Poglejmo v našo lepo staro domovino Jugoslavijo, kakšno politično strankarsko vrvenje je bilo tam do pričetka tega leta. Ali vidite kako se je vse nenagloma čez noč spremenilo, vse je postalo kraljičku pokorno, ko se je razglasil za diktatorja?! Vsi ga poslušajo in pokorni so mu.

Zato pa ne smemo zameriti našemu odboru za provizorična pravila, ko je malo na diktaturo pomislil. Zato priporočam, da se da gl. odboru več diktatorske moči, posebno uredniku Prosvete, da mu konvencija nabavi večji koš za dopise. Mislijo, da iščejo z dopisom časti, v resnici pa le druge insultirajo ter kozle streljajo, če pa izzivani odgovori kot je treba, pa je huda zamera ter jeza, ker jih je dobil po grbi. Potem mu je zastonj stokati in jokati, da je osramočen, ko je vendar sam izzival. Vse to dela strankarstvo, ker eden drugega hujska: "Ti piši to in to, čaj ga v cajtenge." Tako nahujskani ostane žrtev razmer, medtem ko se mu drugi posmehujejo, ko je dobil pošten odgovor nazaj.

Poznam osebo, ki ne zna imena podpisati, pa je le imela v nekem zakotnem lističu dopis, ker jo je nekdo nahujskal in dopis zanjo napisal, poln izzivanj, pa vse radi osebnega maščevanja. Takih breznačajnežev je veliko, ki iščejo dlako v jajcu. Taki ljudje so pa v resnici vredni pomilovanja, ker dobri stvari nasprotujejo iz golega osebnega maščevanja.

Kdor drugega nepošteno kritizira, ta hoče sam svoje grehe prikrivati.

Nace Žlemberger.

Vstajenje!

Farrell, Pa. — Zopet je pred nami velikanoč in praznik posvečen spomladi, ki ga imenujejo vstajenje gospodovo. Praznik vstajenja, prebujenja narave, so že davni rodovi in narodi praznovali še v zelo primitivnih časih, pa si ga je katoliška cerkev osvojila kot si je osvojila mnogo mitoloških pripovedk. Malo je cerkev spremenila in prilagodila pripovedke in z njimi paradira kot z nečem svojim. Nekaj jih je prišlo v biblijo in od tu spet med ljudstvo kot pristno delo krščanskih mož. Od takrat naprej jim služi v propagandne svrhe.

Vsako leto cerkev proslavlja z vsemi možnimi ceremonijami starodavni praznik spomladi, praznik vstajenja, praznik probujenja narave, pa pravi, da je to njen original. Duhovni bodo na velikonočni praznik obdržavali slavnostne pridige in raz korov bo odmevala stara pesem aleluja. Toda jaz pa pravim, da ni vstal in ne bo nikdar, kajti ako bi v resnici vstal, tedaj bi bilo prvo njegovo delo, da požene iz templjev in svetišč moderne farizeje in pismouke in mešetarje in trgovce.

Dva tisoč let bo minulo, odkar so tega moža, tega Juda, Nazarejca Krista njegovi lastni bratje in sestre križali, kot nam pripovedujejo, le zato, ker je mislil drugače, ker je učil drugače kot so tedanji duhovni. Proti njemu so nastopili farizeji in pismouki in zviti in častihlepni veliki duhovni.

Verno ljudstvo bo na velikonočni praznik spet napolnilo cerkve, orglje bodo zabučale, kadilo se bo dvigalo izpred oltarjev kot po zakajenih tovarnah. Pevci bodo peli alelujo. Koverte bodo razdeljene — in denar se bo vsipal v nikdar polno bisago. Potem se bo šele smel pobožni kristjan navžiti doma blagoslovljene šunke, potice in ledene vode. Na radio bo poslušal svete pridige, gramofon si bo navil in čakal, da ga spet na velikonočni pondeljek pokliče tovarniška sirena, ne na spomladansko pivo, pač pa spet na suženjsko delo. Gospod bo pa na velikonočni pondeljek ob devetih zjutraj spet lahko šel v bančno poslopje, da iztrese iz kovertic nabrane novce.

Lepo in prijetno ter krasno bo življenje, imenitna bo bodočnost, kadar pride resnično in pravo vstajenje tudi za nas delavce, ki pride šele takrat ko bodo vsi delavci vseh dežel spoznali, da ne živimo zato, da se eden drugega pokončujemo in izkoriščamo kakor divje zveri, temveč da živimo zato, da ustvarimo življenje vsakega poedinca vrednejše in bolj človečansko. Kadar bo civilizacija pričela misliti na to, da se danes godi veliko več krivic masam kakor takrat ko je bil na svetu gospodar barbarizem, da moramo svoj korak umeriti na pot bratske vzajemnosti, na pot spoznanja, da smo vsi enaki, tedaj bo svet res lep. Takrat bomo obhajali svoje vstajenje, vstajenje človeškega duha in misli.

Jack Jert.

V avtni tovarni.

Milwaukee, Wis. — Sezona avtne industrije je tu. Tovarne avtov so začele obratovati s polno paro, in iz Semonove tovarne za avtomobilske vozove gre truk za trukom vsaki dan proti Kenoshi, Wis., kjer jih postavijo na kolesja, od tam pa izgotovljene na trg.

V Semonovi tovarni dela več tisoč delavcev, in sicer od kosa. Mezda od kosa je sramotno nizka, in vsled tega se delavci sami sebe priganjajo, da toliko zaslužijo, da se skromno prežive. V sezonskem času morajo delati dolge ure. Deseturni delavnik je že itak vpeljan, mnogo delavcev se pa ne ozira na to, ampak delajo tudi 11, 12 in 13 ur na dan, ali pa še celo več, pa zaslužijo komaj od šest do 7 dolarjev za tako dolgo in naporno delo. Kakor rečeno, je vse delo od koza. Navadno dela skupaj po 2, 3 in 6 mož, včasih tudi več, pa priganjajo eden drugega k delu. Če kateri izmed njih ne more izvršiti toliko dela kot drugi, lete nanj očitki, da morajo drugi zanj delati. Ako se le ne more prilagoditi delu, da bi naredil toliko kot njegovi sodelavci, tedaj je najbolje zanj, da pobere šila in kopita pa gre iskat dela drugam.

Delavci v avtni industriji niso organizirani. Tudi če bi jim leta in leta pripovedoval o vrednosti organizacije, pa bi ne imeli pravega pomena organizacije za delavce. Ker nimajo svoje lastne organizacije, so prisiljeni spadati h kompanijski uniji, za katero morajo mesečno plačati 50c. Plačilni dan je vsaki mesec dvakrat in pri vsaki plači jim odtrgajo 25c. Treba je pripomniti, da jim ta kompanijska unija toliko koristi, kot Blažev žegen. Koristi pa kompaniji, kajti s tem drži delavce priklenjene, da se ne organizirajo v lastno unijo.

Med delavci se opaža splošno nezadovoljnost, da bi pa kdo kaj rekel, tega ne, ker stene imajo ušesa in družba takoj zve, če kdo le črhne besedico o tem ali onem, kam šele o organiziranju delavcev! Tako je tukaj. Delavci pa delajo in garajo kot sama elektrika. Opoldne imajo pol ure prostega časa, da povžijejo skromen obed. Tako je v sezonskem času v avtni industriji, pozimi pa delajo komaj od dva do tri dni na teden, pa še tedaj le korporaciji najlojalnejši delavci. In ob božiču dobe "priljubljenci" miloščino od korporacije, v obliki božičnega darila — $10. Ampak ravno ta miloščina ustvari v delavcih ljubezen in zvestobo do družbe.

Delo v te vrste tovarnah je zelo enolično, kajti delavec opravlja enoinisto ves dan in ves teden. Tu sem navedel le par stvari, dalo pa bi se opisati še veliko, a se sedaj ne bom v to spuščal, ker ni časa, pa zaspan sem; zjutraj moram zgodaj na delo v Semanovo tovarno za avtna ogrodja.

Semanov delavec.

Zahvala in naznanilo.

Youngstown, O. — Dne 13. marca je v mestni bolnici preminul moj soprog Matt Mohorič. Podlegel je zadobljenim poškodbam pri delu ko prišel med dva stroja. Rojen je bil leta 1884 v vasi Bregi blizu Opatije. Pogreb se je vršil dne 15. marca.

Pokojni je bil mirnega značaja in naprednega mišljenja. Na tem mestu se iskreno zahvaljujem članstvu društva št. 153 SNPJ katerega član je bil preminuli, za darovani venec in za obilo udeležbo na pogrebu. Istotako hvala vsem onim, ki so prinesli cvetlice iz Bessemerja, Pa., in okolice, ter za brezplačne avte. Hvala gre tudi šolarjem osmega razreda, ki so mojemu soprogu prinesli cvetlic. Končno hvala vsem, ki so mi stali ob strani v uri žalosti in mi nudili pomoč na kakršenkoli način.

Dragi soprog, počivaj v miru in lahka naj ti bo ameriška zemlja. Žalujoči ostali: **F. Mohorič**, soproga, Mary, Mat, Max in Henry, otroci, ter dva brata Joe in Frank v Amerikj in dva, John in Riko Mohorich, v starem kraju.

POPRAVEK.

V spisu **"Naše ovčice in napredek"**, spisal Ivan Jontez, West Toronto, Ont., Kanada, je nastala neljuba tiskovna pomota in sicer v 1. delu, 63. številka "Prosvete" z dne 15. marca, v četrti koloni, 17. vrsta od zgoraj, kjer se čita: ". . . in predno pride vrsta na Besničane . . ." Pravilno se mora čitati: Berničane.

Samomor učiteljice.

Chicago. — Marie Arnold, bivša učiteljica v Chicago Latin šoli, je v četrtek umrla v Henrotin bolnici na posledicah strupa, ki ga je zavžila prejšnji dan.

Ivan Molek:

OPAZOVANJA

"Nestrpno pravoverje."

Beseda daje besedo. Izmenjane besede z br. Gardnom o "fathru" Ryanu so porodile dve koloni besed v Trunkovem "Pisanem polju" in še ni konca. Hudo mora biti, ker je potreben kilometerski zagovor duhovniškega profesorja sociologije na katoliški univerzi v Washingtonu, D. C. A to ni moja stvar. Kar sem zapisal, pri tem ostanem.

Popraviti pa moram nekatere Trunkove napačne trditve, kakršnih se pri njem nikoli ne manjka.

Piše namreč, da trpim na "nestrpnem socialističnem pravoverju," ker smatram vsakega sociologa za hinavca, če ni socialist ali član socialistične stranke in ker mislim, da ne more nihče biti proti kapitalizmu, če ni socialist in član stranke.

Če bi bilo to res, bi imel g. Trunk prav, pa ni res. Prvič sociologija, ki je precej omejena na ameriških višjih šolah, nima nič skupnega s socializmom. Sociolog lahko motri svoje polje nepristransko, v radikalni ali reakcionarni luči. Mnogi ameriški sociologi zagovarjajo kapitalizem, nekaj je radikalnih in ostali niso nič, kolikor ni med njimi reformistov, kakršen je dr. Ryan.

Na piki imam reformiste, kajti med temi je navadno največ hipokritov. Zlasti si rad privoščim one reformiste, ki nastopajo revolucionarno, a če jih le malo popraskaš po koži, vidiš takoj v njih navadne mazače. Sociolog, če se količkaj poglobi, ima dovolj priložnosti, da lahko spozna gnilobo socialnega sistema, zato je zanj toliko bolj neodpustno, če nastopi v vlogi naivneža, ki skuša z namiznimi vilicami izkidati goro gnilobe.

Vsak reformist je lahko proti kapitalizmu. Nobene spotike še ni nad tem. G. Trunk lahko piše in govori proti kapitalizmu. Svobodno mu — in bedak bi bil, če bi rekel, da ne sme, ker ni socialist. Bedak bi bil, ker vem, da to še nič ne pomeni, če kdo pravi ali zapiše, da je proti kapitalizmu. Kaj pa naj to pomeni? Milijoni lahko rečejo, da so proti kapitalizmu — kapitalizem pa kljub temu še stoji. To še ne odpravi kapitalizma.

Zdaj smo na pointu. O "fathru" Ryanu je bilo rečeno, da on odpravlja kapitalizem. To pa je nekaj drugega. S čim dr. Ryan odpravlja kapitalizem? S pobijanjem porodne kontrole in divorsa? Z drugimi sličnimi socialnimi reformami? — Če kdo pravi, da Ryan s tem odpravlja kapitalizem, je v hudi zmoti; in če Ryan sam pravi, se hlini.

Kljub Trunkovi trditvi, da sem "strastno zatelebljen v socializem", imam že dvajset let odprte oči in ušesa, oziram se na vse strani in poslušam, da bi kdo pokazal in povedal kaj boljšega, bolj praktičnega za rešitev socialnega vprašanja kot je socializem. Dvajset let! Do danes ni še nihče prišel z boljšim načrtom. Če kdo pride z boljšim, sem takoj pripravljen zavreči socializem in se oprijeti novega, boljšega načrta. To je dovolj lep dokaz, da meni socializem ni nobena dogma, da ne more biti govora o kakem nestrpnem pravoverju, niti o kakem fanatizmu. Rad sprejmem vsako novo idejo, ki bo bistveno boljša in praktičnejša. To zadostuje.

Do danes smatram, da je socializem edino praktično nadomestilo za kapitalizem. Če torej kdo odpravlja kapitalizem, kaj postavlja na njegovo mesto? To se vprašam. Kaj postavlja? Ako ne postavlja nič — je bedak ali hinavec. Čemu odpravljati kapitalizem, če nimaš nadomestila, ki je boljše? Če imaš nekaj prav tako dobrega kot je kapitalizem — koga vlečeš, samega sebe ali druge?

Če "father" Ryan odpravlja kapitalizem, kaj je njegov cilj? Socializem? All right. Potem je socialist in njegovo mesto je v socialistični stranki. Ako ni socializem, ne more Ryan odpravljati kapitalizma. V tem slučaju je reformist, krpač starega reda. Krpanje pa ne odpravi kapitalizma. Kapitalizem se ne da poboljšati. Vsi lepi kompromisi, vsi obliži, vsako mazanje ne odpravi bistva kapitalizma. Odpravi ga le temeljita operacija: pretvoritev kapitalističnega sistema produkcije v socialističnega, v katerem bo proizvajanje služilo porabi in komfortu vseh, ne pa privatnemu dobičku.

Končno moram povedati g. Trunku, da nisem tako naiven, da bi imel v svojem notesu že zapisan datum, kdaj pride socializem v Ameriki. Tako naiven je bil neki rojak, ki je pristopil k stranki, potem pa je vedno vpraševal, kdaj vendar pride revolucija, ker je že toliko kvodrov plačal za njo! Ne, niti to me ne moti, da so letos padli socialistični glasovi na nekaj nad 300,000 (ne na 50,000 kot se moti Trunk). To so začasne reakcije. Vse pride o svojem času. V tem oziru so pravi socialisti najmanj nestrpni. Socialisti verujemo v bodočnost, ki je sijajna.

Seksualna anketa udarila tri profesorje

Izgubili so službe na univerzi, ker so izpraševali dijake o intimnih rečeh.

Columbia, Mo. — Ameriška pošast stroge morale je spet udarila z debelim kolom — in trije profesorji na missourski univerzi so obležali na tleh brez službe. Izvršni odbor kuratov jih je odstavil radi strašnega greha. Kaj so storili? Med dijaki in dijakinjami univerze so krožili izpraševalno polo (kvestionar) glede spola in ženitve.

Odstavljeni so: Max F. Meyer, profesor eksperimentalne psihologije; Harmon O. De Graff, pomožni profesor sociologije; O. H. Mowrer, pomožni profesor psihologije.

Ko so kuratje razglasili svojo sodbo, je 3000 dijakov takoj protestiralo in zahtevalo, da profesorji ostanejo v službi, dočim je 1500 dijakov izjavilo, da se strinjajo z razsodbo.

Odbor kuratov je poročal, da je bil kvestionar "nemoralen in nespodoben" in tristo državljanov, ki plačujejo davek za univerzo, je zahtevalo, da se trije profesorji takoj odstavijo.

Nesrečni kvestionar je imel 30 vprašanj. Namen ankete je bil, da profesorji poizvejo, kaj dijaki in dijakinje mislijo o modernih seksualnih in družinskih problemih. To je važno za sociološko in psihološko vedo.

Prvo vprašanje je bilo, če se mladenič zaroči in najde, da je njegova zaročenka že imela spolno razmerje z drugim, da li jo pusti ali vseeno poroči. Drugo vprašanje se glasi, če bi zaročenec pretrgal zaroko v slučaju, da je zaročenka prostitutka.

Nadaljna vprašanja:

Ako doženeš v zakonu, da ti je žena nezvesta, ali bi še ostal z njo v spolnih odnošajih?

Ali boš pustila zaročenca, če izveš, da je hodil k prostitutkam?

Ali veruješ v neovirano razporoko?

Ali je v slučaju ločitve prav, da bivši soprog plačuje alimonij bivši ženi? Ali je prav, če alimonij plačuje ločena žena, ako je finančno zmožna?

Na kaj se oziraš pri izbiranju neveste, na njeno osebno lepoto ali njeno premoženje?

Ako se misliš oženiti (omožiti), ali misliš imeti otroke? Koliko? Ali odobravaš porodno kontrolo? Ali odobravaš poskusno ali kompanijonsko poroko?

In tako dalje.

Več kot tisoč dijakov in dijakinj je odgovorilo na ta vprašanja. Njihovi odgovori bi bili zanimivi — a najbrž jih vodstvo univerze potlači, da ne zagledajo nikdar belega dne.

Ubil ženo in sebe.

Chicago. — Črnec Matthew Johnson je v četrtek ubil svojo ženo in potem izvršil samomor. Vzrok tragediji so bili vedni prepiri med njima.

Bolnik si končal življenje.

Chicago. — Harry Oprecht, star 37 let, je v četrtek skočil skozi okno šestega nadstropja okrajne bolnice in je obležal mrtev na ulici.

Vesti iz Jugoslavije

DROBNE VESTI Z VSEH STRANI.

(Izvirno.)

Konec sveta je oznajal po Osku neki Franc Isaković, ki se izdajal za svetnika in oznanjevalca nove vere. Prerokoval je predvsem konec sveta, ki je po njegovem mnenju blizu. Policija ga je aretirala, on pa je pobegnil iz zaporov ter tekel navnost pred cerkev, kjer je zbal ljudem pridigovati. Ljudi je bilo vedno več, nazadnje je prišla policija ter aretirala svetnika ter za zaprla. Oddali ga bodo prišnici.

Tudi v Zagrebu so pričeli z dinamitom razbijati led na Savi. Na nekaterih mestih se je led topil sam ali vsaj razbil, ter je napravil nekak jez ob mostu, ker so se ledene plošče morale staviti. Spodnji del pa je bil ves v ledu. Zategadelj je grad za regulacijo Save sklenil, razbiti led z dinamitom. S tem glom so že začeli in številni Zagrebčani se zbirajo na obali Save ter gledajo to razstreljevanje.

Kostanje v Zvezdi so začeli gostni delavci obrezovati. Stari so ti kostanji sto let. Nekatere bodo samo obrezali, nekatere pa bodo popolnoma posekali in nadomestili z novimi, ali pa jih bodo sploh odstranili v smislu načrta arhitekta Plečnika. Zvezdo nameravajo sploh mnogo preurediti, da bi dobil mesta tudi monumentalni spomenik kralju Petru. Plečnik še s svojimi detaljnimi načrti ni povsem gotov, marveč obstoja le nekak glavni mutek.

"Cillier Zeitung" je morala po naredbi policijskega ravnatelja spremeniti svoj naslov, ker se po zakonu zahteva, da se pišejo imena mest in gora kot govorimo mi, ne pa da se imena tudi prevajajo. Potemtakem je nedovoljeno, uporabljati naslov kot "Cillier Zeitung." Zdaj je list spremenil ime in se odslej imenuje "Deutsche Zeitung." Prav tako je spremenil svoje ime list "Marburger Zeitung" v "Maribors Zeitung."

Ljubljano za nos potegnil.— Ljubljano je prejšnji teden obiskal fakir Zenkl, rodom Čeh, ter priredil čarovniški večer in cirkirske nastope. Najprej je pojedel 20 kozarcev vode enega za drugim, pogoltnil dve zlati ribici ter jih držal dlje časa v želodcu, nazadnje pa jih je izpljunil, potem je požrl uro, ki so jo nekateri pogrešali kako bije v njegovem golncu. Da ima neranljiv jezik je pokazal s tem, da je v ustih z zobmi razgrizel steklo ter ga pogoltnil. Ko pa je začel z nožem rezati svoje prsi, da se je videlo tudi eno rebro, je padel neki gledalec v nezavest. Potem mu je nekdo izprožil puščico v hrbet ... Razne čarovnije je uganjal, končal pa je s požiranjem ognja. Obljubil je, da bo nastopil še enkrat, določil celo dan in uro, potem pa jo je neznano kam pobrisal, ne da bi plačal svojemu impresariju nagrado. Iskali so ga po vseh ljubljanskih hotelih, pa ga niso našli nikjer, razposlali so ovadbe na vse strani države, doslej še niso našli nobene sledi. Zdi se, da je Zenkl fakir pognil za nos Ljubljančane ne le zaradi pobegom, marveč tudi na koncu samem s svojimi "umetnimi" nastopi.

Nesreče ob Neretvi.—Ob Neretvi je vas Belo polje, ki nima nikakih vodnjakov marveč hodijo pod vodo v reko Neretvo. Tudi zdaj v zimi hodijo v reko po vodo. Sicer je reka na tem mestu zdaj nizka, vendar je zahtevala med dnevi prvo letošnjo žrtev. 7-letna deklica Peričeva je šla po vodo. Ker je reka ob kraju bila zamrznjena, je stopila na led in zajela vodo. Pri tem se ji led udri pod nogami ter je izginila v valovih. Rodbini Perič je vzel s to deklico že tretji otrok na enak način našel svojo smrt v valovih Neretve.

Naš seizmolog dr. Belar je 1. febr. praznoval svojo 65-letno rojstva. Že 35 let deluje v svojem observatoriju v Gorjah pri Bledu. Tam prisluškuje stalno svojemu lastnemu izumu, svojemu potresomerom, ki beležijo vsak tresljaj v notranjosti zemlje. Največji znanstveniki naše države smatrajo dr. Belarja za pravega pionirja seizmologije v naši državi. Postavil je prvo seizmološko postajo v Ljubljani, ki je bila za časa Avstrije edina postaja v avstrijski monarhiji. Vse to dela dr. Belar povečini na lastne stroške. Tudi v svetu veljja za silno dobrega potresoslovca ter je napisal že več razprav v raznih inozemskih seizmoloških revijah.

Rogoz, dramski igralec našega teatra, bo bržkone angažiran na Narodnem gledališču v Pragi pod sijajnimi pogoji. Rogoz se je že skoro izjavil, da sprejme ponudbo iz Prage, kjer je že dvakrat gostoval z uspehom, enkrat kot Hamlet, enkrat kot knez Miškin v dramatizaciji Dostojevskega romana "Idijot."

Latinica premaga cirilico? Kot poročajo, se bavi vlada z načrtom, da bi po vsej državi uvedla rabo latinice kot uradno pisavo, ne pa kot doslej, ko so nekateri pisali latinico, drugi cirilico. Z uvedbo latinice bi bilo celokupno poslovanje vsekakor mnogo olajšano. Marsikje na kmetih dobi v Sloveniji kak župan akt v cirilici, pa ga mora dajati "prevesti" v latinico in slovenščino, da razume, kaj hoče gospoda od njega. Z uvedbo latinice bi vse to odpadlo.

Beograjski dogodki.

Beograd, 22. febr. 1929.

Med zakonskimi načrti, ki jih izdelujejo, je tudi zakon o pospeševanju turistike. Bo to prvi tozadeven zakon, odkar obstoji država in je silno potreben, kar pričajo že številne prošnje, predlogi in nasveti raznih planinskih društev, prometnih društev itd. Doslej nimamo še nikakega enotnega načrta ne za primorske ne za alpske pokrajine. Razna društva so poslala trgovinskemu ministrstvu materijal glede značaja zakona o pospeševanju turistike. Trgovsko ministrstvo je ta materijal že pregledalo in uredilo in pripravlja že načrt zakona. — S tem v zvezi bo tudi mednarodna konferenca na Opatiji dne 3. marca, ki bo razpravljala o avtomobilskem prometu. Za Slovenijo je važen predlog, naj bi se vpostavila avtomobilska zveza med Gorico in Ljubljano. Dalje je za Slovenijo važno vprašanje propagande naše turistike v Ameriki. Turistični odsek je odposlal v Ameriko ambulantno razstavo. Na razpolago jo je dal vsem ameriškim konzulatom, da prirede razstave in dvignejo ameriški interes za naše kraje. Mnogo Amerikancev prihaja na našo dalmatinsko obalo, v državo in v Slovenijo samo ne prihajajo, ker ne poznajo krasot naših slovenskih krajev.

Finančno ministrstvo je odprlo velikemu županu kredit v znesku 2,000,000 dinarjev za pogorelce v Gornjem jezeru pri Cerknici. Z izplačevanjem podpor se bo kmalu pričelo.

Minister za šume in rude je odredil posebno komisijo, ki naj preiskuje grehe suspendiranih uradnikov ministrstva za šume in rude kakor tudi proti bivšim uradnikom šumske direkcije v Sarajevu. Na podlagi rezultatov te preiskave bo sestavljena obtožnica, ki bo predložena Državnemu svetu v nadaljno postopanje. Te šumske afere in preiskave se že dolgo vlečejo in se bodo bržkone še vlekle . . .

Mati 18 otrok.—Pred dvema dnevoma so se brivskemu mojstru Muštru v Zagrebu rodili trojčki. Mati teh trojčkov je poročena drugič. Prvemu možu je rodila 13 otrok, od katerih pa so trije umrli. Leta 1920 je mož umrl. Z drugim možem se je poročila leta 1926 ter je imela z njim dva otroka. Skupaj torej 15 otrok, h katerim so se pridružili sedaj še trojčki. Vseh skupaj jih je torej rodila 18, od teh jih živi 15. Mestna občina je sklenila podpreti to mnogoštevilno družino ob tako veliki sreči trojčkov.

Zadnjega člana Prpičeve razbojniške tolpe so aretirali te dni orožniki v Virgnimostu. Kakor se smatra, je ta razbojnik, po imenu Oreščanin, zakrivil ropov in tatvin, ki znašajo skupaj nad 1 milijon Din. Oddan bo sodišču, ki bo spet napravilo proces, ki bo prav tako kot Prpičev zanimiv, ker je imel tudi on polno pomočnikov v svojem "poslu."

Mednarodna železniška konferenca. Včeraj, 26. t. m., se je pričela v Ljubljani v poslopju železniške direkcije mednarodna konferenca za ureditev železniških tarif pri prevozu blaga iz Podonavja na Jadran. Prisotni so zastopniki vseh zainteresiranih držav in sicer Češkoslovaška, Avstrija, Madjarska in Jugoslavija. Konferenca se bo vršila še danes, nakar bo zaključena. Italija pri tem vprašanju ni tangirana, zato tudi ni prisotna niti je bila povabljena.

Poljedelski delavci iz Vojvodine v Nemčijo. V Novi Sad je dospel odposlanec ministrstva socialne politike dr. Krmpotić z delegatom nemške poljedelske centrale Weiserjem. Sporazumela sta se z novosadsko borzo dela zaradi zaposlitve naših poljedelskih delavcev v Nemčiji. V Nemčiji potrebujejo namreč 3000 poljedelskih delavcev, ki jih bodo najeli v Vojvodini, ker je v Vojvodini kultura najbolj slična oni v Nemčiji in ker je v Vojvodini največ poljedelskih delavcev.

Ženska — vodja razbojniške tolpe.

Beograd, 27. febr. 1929.

Iz Topole v Bački poročajo, da v njihovem okraju že dolgo ropa neka organizirana roparska družina. Pred dnevi so ujeli enega člana te družine. Neka Jovanka Papp se je z dvema pajdašema odločila, da oropajo neko bogato vdovo v bližini Topole. Jovanka se je preoblekla v moškega in vdrla v vdovino stanovanje. Vdova je roparje zapazila, se splazila v barako, vzela sekiro in napadla roparja, ko je baš plezal v hišo. Udarila je roparja —Jovanko po hrbtu, da je nezavestna obležala pod oknom. Vdova je kričala na pomoč in priklicala sosede, tako da sta onadva pomagača pobegnila. Ko so ranjenega razbojnika prepeljali v bolnico, so spoznali, da je to prav za prav preoblečena ženska. Jovanka Papp je priznala, da je bila poglavar razbojniške tolpe, ki je plenila in ropala po Vojvodini. Zdi se, da bomo po obešenem "Kolu gorskih ptičev" Prpičevih dobili sedaj še "Kolo gorskih ptičk."

Okrajni glavar in njegov pisar pred sodiščem.

Plevlje, 22. febr. 1929.

Pred pleveljskim sodiščem sta bila obtožena Toma Jovanović in Velimir Čukić, prvi okrajni glavar, drugi pisar v Plevlju. Obtoženi Čukić je napravil 462 poneverb, s katerimi si je pridobil nad 68 tisoč dinarjev. To rekordno število poneverb je izvršil v enem samem letu. Največ si je prisleparil z globami, ki so jih plačevale stranke, a jih je pisar ali popolnoma porabil zase, ali pa jih je milostno delil z državo. Tudi je ponaredil več računov in uničil akte, po katerih je dvigal prisleparjeni denar. Tako je tudi uničeval akte, s katerimi se posameznim strankam nalaga globa. Poprej je seveda globe kasiral, potem pa je vse tozadevne akte uničil.

Glavar pa je obtožen za 6 prestopkov. Vršil je po zakonu nepravilne nabavke raznega materijala, nakupil več zabojev raznega blaga in ga odnesel sebi na dom in še več sličnih grehov je izvršil.

Na razpravi pisar Čukić vse priznava, trdi pa, da je bil prisiljen v to radi slabe plače, a ima družino z 8 člani. Sodišče je oba kaznovalo in sicer Čukiča na 12, glavarja pa na 4 leta zapora. Pozneje je bila kazen znižana, Čukiču na 6 let, glavarju pa na 10 mesecev.

Menda ni meseca, da ne bi v srbskih pokrajinah doživeli kak proces proti državnim višjim uradnikom in nastavljencem radi poneverbe. Če se bo hotel izvajati oster sistem pobijanja takih prestopkov, kot obljublja vlada, bodo pač najbolj prizadeti razni državni organi v srbskih pokrajinah. Tam bo še menda največ treba čistiti.

Otvoritev novega gledališča v Beogradu.

Beograd, 27. febr. 1929.

Lani je pogorelo beograjsko gledališče, imenovano Manež. Zgorelo je celó poslopje s kulisami in vso opremo. A ker je poleg Maneža v Beogradu le eno gledališče, so koj začeli z akcijo, zgraditi na istem mestu nov teater, ki že stoji skoro popolnoma gotov, tako da ga bodo dne 3. marca otvorili. Tega dne bo gledališče seveda najprej blagoslovljeno, potem pa bodo beograjski igralci priredili koncert, na katerem bodo izvajali tudi povsem nove komade domačih komponistov. Drugi dan se že prično predstave, kakor so bile v prejšnji zgradbi.

Borba proti difteriji

Dandanes znamo, da se difterija ali davica da ozdraviti in tudi preprečiti. To se morda nekaterim zdi neverjetno, pa ni čuda, kajti pred samimi tridesetini leti je difterija ubijala več kot tretjino bolnikov. Preprečevalna sredstva niso bila znana.

To bolezen provzročuje klica, bakterij difterije. Nemški učenjak, Frederik Loeffler, je l. 1883 odkril to klico kot povzročitelja difterije. Par let kasneje je Emile Roux, učenec slavnega Pasteurja, dokazal, da klica difterije izločuje strup, ki ga tok krvi raznaša v vse dele telesa. Na to je Emil Behring odkril, da živo bitje, ki je ozdravelo od difterijskega zastrupljenja je kasneje zavarovano ali "imunizirano" proti difterijskemu strupu v taki dozi, ki bi bila drugače smrtonosna. Dokazal je nadalje, da ta immuniteta je posledica okolščine, da se je v krvi razvila neka snov, ki deluje kot protistrup proti difterijskemu strupu.

Devet let po odkritju klice bakterije je Von Behring izgotovil snov, zvano antitoxin ("anti" pomenja proti in "toxin" strup). Od l. 1895 služi ta antitoksin kot lek proti difteriji in uspehi so občudovanja vredni. Mesto da bi pomiralo — kakor poprej — 50 izmed vsakih 100 slučajev difterije imamo sedaj le deset smrtnih slučajev in še te smrti je večinoma pripisati le okolščini, da se ni antitoksin proti difteriji vporabil predčasno.

Preprečilo proti difteriji. Moderna medicina pa se ne zadovoljuje le s tem, da najde lek za bolezen. Ona hoče iti še dalje — hoče preprečiti, da bolezen sploh nastane. V slučanju difterije je znanost našla preprečilo, ki skoraj nikdar se ne izjalovi. To preprečilo ali preventivno sredstvo je znano pod imenom "toxin anti-toxin." Ako se to sredstvo splošno vporabi, se lahko popolnoma iznebino difterije, ki postane tako redka, kot je dandanes redka črna kuga ali gobava bolezen.

Raba toksin-antitoksina kot preprečevalnega sredstva proti difteriji je popolnoma neškodljiva. Naprej se preiskuje, dali ima otrok že po naravi odporno silo proti difteriji ali ne. To se godi potom takozvane Schickove preizkušnje (Schick test). Dr. Bela Schick iz Dunaja je l. 1913 izumil jako enostavno preizkušnjo v to svrho. Preizkušnja je pokazala, da so otroci do starosti šestih mesecev navadno imuni (t. j. zavarovani proti napadu te bolezni) in da so otroci v starosti med 9. mesecem in 6. letom najbolj dovzetni napram difteriji. Ta skupina je torej najbolj potrebna zavarovanja s pomočjo toksina - antitoksina. Zdravniki pa sploh priporočujejo, da se zavarujejo vsi otroci od starosti devetih mesecev do starosti desetih let.

Cepljenje je enostavno, brez bolečine, varno in ima trajne posledice. Cepiti treba trikrat zaporedoma in vsakikrat je vse gotovo v par minutah.

Iztrebljenje difterije. V mnogih krajih, kjer se je izvedla odločna kampanja za poučevanje občinstva o preprečevanju difterije, se je ta bolezen popolnoma iztrebila, v drugih znatno zmanjšala. Na pr. v mestu Middletown, N. Y., ni bilo nikakega smrtnega slučaja vsled difterije že od l. 1921. V San Joaquin Valley v Californiji je mortaliteta vsled difterije znašala l. 1925 51 na vsakih 100,000 prebivalcev, l. 1926 pa se je ta mortalita znižala na dva in pol. V Detroitu je število slučajev difterije padlo vsled rabe toksin-antitoksina od 33.8 na 9.8 za vsakih 100,000 prebivalcev.

V nekaterih mestih, kot v New Yorku, je mortalita od difterije še vedno po nepotrebnem visoka. Lani je umrlo 700 otrok vsled difterije in 13,550 njih, dasi ozdravljenih, nosi na sebi znake bolezni, ki ostanejo z njimi vse življenje. Pod nadzorstvom mestnega zdravnostnega urada je bila v New Yorku osnovana komisija v svrho propagande, da se ljudstvo poduči o potrebi samoobrane proti difteriji. Ta komisija je že ustanovila postaje, kamor starši morejo dovesti svoje otroke, da bodo brezplačno imunizirani od difterije. Takih postaj je 44, raztresenih po vsem mestu, kjer specijalni zdravniki dajejo otrokom dotični lek, kateri prepreči vsak napad difterije. Te postaje sprejemajo pocijente od 9 do 12 zjutraj. V tem delovanju sodelujejo z zdravstveno oblastjo vse glavne socijalne in zdravstvene organizacije.

Ako difterija bo tudi nadalje kosila strašno število mladih življenj vkljub dejstvu, da je njen vzrok znan, lek najden in dana mogočnost preprečevanja, pomenja, da občinstvo noče uvideti dobroto, ki mu je znanost daje na razpolago.

Postaje za imuniziranje difterije so odprte od 9 do12 zjutraj v soboto. Pojdite takoj tja s svojimi otroci. Te postaje nahajajo se:

Manhattan: Mt. Morris Park, 120th St. in 5th Ave.; 234 E. 79th St.; 508 W. 47th St.; 306 Ave. A; 481 W. 145th St.; 78 Ninth Ave.; 108 Cherry St.; 197 Hester St.; 206 Madison St.; 45 E. 133rd St.; 315 E. 112th St.; 27 Suffolk St.; 263 Starto St.; 345 E. 116th St.; 244 Mulberry St.; 325 E. 38th St.; 513 E. 11th St.; 214 Monroe St.; 348 E. 32nd St.; 322 E. 54th St.

Bronx: 428 E. 133rd St.; 5511 E. 149th St.; 2380 Hughes St.; 1354 Webster Ave.; 3510 White Plains Ave.; Kingsbridge Road and University Ave.

Brooklyn: 561 Neptune Ave.; 359 Manhattan Ave.; 167 Hopkins St.; 2346 Pacific St.; 233 Suydam St.; 56 Grafton St.; 385 Baltic St.; 49 Carroll St.; 1483 Bergen St.; 184 Fourth Ave.; 621 Fourth Ave.; 698 Henry St.; 146 India St.; 85 Johnson Ave.; 67 Osborn St.; 592 Park Ave.; 129 Ten Eyck St.

Queens: Astoria, 114 Fulton St.; Ridgewood, 753 Onderdonk Ave.; Maspeth, 22 Maspeth Ave.

Richmond: 93 Park Ave.; Port Richmond in 33 Broad St., Stapleton.

Zanimiv stanovanjski poskus v Nemčiji

V načrtu je novo mesto s cenenimi stanovanji.

Berlin, 22. marca. — Berlinčane zanima projekt nove Utopije, to je načrt mesta s 24,000 prebivalci, v katerem bodo stanovanja za družine štirih oseb oddana proti letni stanarini $115 in kjer boš lahko najel celo hišo z vrtom za letnih $150 do $350 in po dvajsetih letih plačevanja bo hiša tvoja.

Promoterji tega načrta so profesor Walter Gropius, inženir Štefan Fischer in arhitekt Friedrich Paulsen. Mnogi sociologi, statistiki in ekonomski strokovnjaki so odobrili načrt kot praktičen. Ustanovila se je družba z imenom "Gross Siedlung" (Velenaselbina) za izvedbo načrta in prostor si je izbrala 20 minut od centralne postaje v Berlinu, v srcu mesta. Kakor računajo, bo konstrukcija hiš v novi "Utopiji" stala čez deset milijonov dolarjev. Eno tretjino kapitala dobe v Nemčiji, dve tretjini pa najamejo v posojilih v inozemstvu.

V novem mestu bo 5000 stanovanj, med katerimi bo 400 z eno samo sobo. Vsa stanovanja bodo najmodernejše opremljena. V vsaki hiši bo električna kuhinja. Občinska elektrarna bo zalagala prebivalce z električnim tokom; nadalje bo občina obratovala živilne prodajalnice, perilnice, centralno napravo za gretje, kinoteater, sportno areno in kopalnico.

Tajna odpornosti lepih Rusinj proti mrazu. Milanski "Corriere della Sera" prinaša iz Moskve pismo, v katerem čitamo nastopen zanimiv odstavek: To, kar se ne bo nikdar razkrilo, je tajna, katera omogoča obličju lepih ruskih žen, da ostane neobčutljiva za spremembo temperature. Te dni, ko je mraza nad 40 stopinj in divja snežni metež po ulicah ter so brade izvoščkov oledenele in so obrazi vseh ljudi na cesti osiveli, obdržijo ruske žene zložnost obraznih potez in svežost barve, šestokrat tudi nočejo zamenjati tenkih svilenih nogavic z gorkejšimi in težjimi. Morda je to posledica dobre navade da vadijo otroke na mraz že v njihovi nežni dobi. Sredi polne zime vidiš ženske na sprehodu s svojimi malčki, rojenimi pred par tedni. To vpliva na kožo in jo utrdi proti mrazu.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904 — Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cainkar; podpredsednik Andrew Vidrich, R.F.D. 2, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Blas Novak; tajnik bolniškega oddelka Lovrenc Gradišek; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavrstnik; upravitelj glasila Filip Godina; vrhovni zdravnik Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

GOSPODARSKI ODSEK:

Frank Somrak, predsednik, 996 E. 74th St., Cleveland, Ohio; Frank Alesh, 2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jacob Zupančič, 2627 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.

POROTNI ODSEK:

John Goršek, predsednik, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.; John Trčelj, Box 22, Strabane, Pa.; Tony Shragal, R.F.D. No. 1, Johnston City, Ill.; Frank Podboj, Box 61, Park Hill, Pa.; Anton Šular, Box 27, Arma, Kans.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Lovrenc Gradišek, 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Joseph Zorko, R.F.D. 2, Box 120, West Newton, Pa.; Anton Abram, 1169 E. 76th St., Cleveland, Ohio.

ZAPADNO OKROŽJE: Jacob Baloh, R.R. 1, Box 88, Pittsburg, Kans., za jugozapad; Frank Klun, Box 958, Chisholm, Minn., za sev. zap.; John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Frank Zaje, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; Ludvik Medvešek, 6409 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio; Albert Hrast, 555 So. Pierce St., Milwaukee, Wis.

Združitveni odbor:

Frank Vidmar, predsednik, 1242 S. 55th Ct., Cicero, Ill.; John Olip, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.; Peter Geshel, 405 N. Walnut, Colorado Springs, Colo.

POZOR!—Korespondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika, se naslove: Predsedništvo S.N.P.J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S.N.P.J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S.N.P.J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S.N.P.J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zajec, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Goršek, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse, kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA," 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Anatole France:

POGUM

Louison in Frederic sta stopala po vaški cesti v šolo. Solnce se svetlo smeje in oba otroka radostno prepevata. Kakor slavček prepevata, zakaj veselo srce imata kakor on. Staro pesem pojeta, pesem, ki so jo pele že njune babice, ko so bile še majhne deklice in ki jo bodo peli nekoč otroci njihovih otrok; zakaj te pesmi so kakor nežne nesmrtnice, ki letajo skozi stoletja od ustnic do ustnic. Zgodi se, da nekega dne ugasnejo obledele ustnice tiho ena za drugo, pesem pa leta še vedno. In tako prepevamo pesmi, ki so prihitele k nam še iz časov, ko so vsi možje bili pastiriji in vse ženske pastirice. Zato nam tudi one pripovedujejo vedno le o ovcah in o volku.

Louison in Frederic prepevata; usteca so okrogla kakor cvet in njuna pesem so dviga zvonko in jasno v jutranji zrak. Toda čuj, nenadoma se je glas v Fredericovem grlu splašil.

Katera nevidna sila je vendar zbegala pesem v grlu malega šolarja? Strah je to. Vsak dan zahteva usoda, da mora na koncu vaške ceste mimo mesarjevega psa, in vsak dan, ko ga zagleda, začuti, kako se stisne njegovo drobno srce, kako slabotne postajajo njegove noge. Vendar ga mesarjev pes nikdar ne napada in nikdar ne laja nanj. Mirno leži na pragu gospodarjeve prodajalne. Toda črn je in njegovo oko je nepremično in krvavo; ostri in beli zobje se mu svetijo iz gobca. Strašen je. In potem počiva sredi pastetnega mesa in med raznimi vrstami sekanin, tako da je videti še strašnejši. Sicer je vsem znano, da on ni napravil tega klanja, toda on tam vlada. Okrutna žival je mesarjev pes. Zato je tudi Frederic že, ko je psa od daleč zagledal na pragu, pobral velik kamen kakor to delajo drugi ljudje, katere je videl, da so se tako oborožili proti popadljivim psom, in je nato stopal dalje tesno ob zidu, ki je stal nasproti mesarjevi hiši.

Tudi danes je naredil prav tako. Louison pa se je norčevala iz njega.

Ni ga zbadala s strupenim govoričenjem, na katerega se običajno še bolj strupeno odgovarja. Ne, ničesar mu ni rekla: samo peti ni prenehala. Toda izpremenila je glas in začela je peti s tako porogljivim zvokom, da je Frederica zalila rdečica do ušes. Tedaj se je porodil v njegovi mali glavi velik sklep. Spoznal je namreč, da se mora bati sramote mnogo bolj kakor nevarnosti.

Zato je, ko je odhajal iz šole in zopet moral iti mimo mesarjevega psa, stopal ponosno mimo začudene živali.

Zgodovina pristavlja, da se je pri tem s krajem očesa oziral za Louison, če ga vidi. Zakaj resnica je, kar nekdo trdi, da bi otroci možje mnogo manj pogumni, če ne bi bilo na svetu gospa in gospodičen.

RAZNO

Najbolj človekoljubno dejanje prošlega leta. Londonska Kraljeva humanitarna družba, ki prisoja vsako leto posebno zlato kolajno "za najvrednejše dejanje" v dotičnem letu, je odlikovala na svoji zadnji seji južnoafriškega farmarja Andreja Mueller-Heyansa. 28. decembra prošlega leta je namreč orjaški som pograbil nekega dijaka, ko se je kopal v družbi svojih prijateljev. Farmar se je pogumno pognal za zverino in ji plen iztrgal. Dijak je sicer na poškodbah umrl, vendar ni zato farmarjevo dejanje nič manj sijajno. Zverino se pozneje ribiči usmrtili.

Ultravioletni žarki močnejši na deželi kakor v mestu. Kvantiteta ultravioletnih žarkov je na deželi enkrat in še pol večja kakor v mestu. To je ugotovil sedaj zdravstveni urad v Baltimoreju. To je rezultat merjenja, ki temelji na kemičnih poskusih. Izvedlo se je ondi merjenje prahu, ki onečiča zrak. Ugotovilo se je, da kvantiteta atmosferičnega prahu zelo vpliva na kvantiteto ultravioletnih žarkov. Ta kvantiteta je bila največja v mestu, šestkrat večja kakor na deželi. Drobci premoga absorbirajo več ultravioletnih žarkov kakor vsak drugi prah.

Najprimernejši jezik za radio. Anglež Collard se je bavil z raziskovanjem, kateri jezik je po svoji različnosti najprimernejši za radio in je ugotovil, da je ta jezik italijanščina. Sledijo nemščina, angleščina, francoščina. Najkoncisnejši in nejkrajši jezik pa je francoščina. Sledijo angleščina, nemščina in prav na koncu italijanščina.

PRODA SE 40 AKROV

dobre izčiščene zemlje po zelo nizki ceni. Prodam ker imam preveč. Več se poizve ako pišete na: Frank Pirnat, R. 1, Millston, Wis. (Adv.)

PRODA SE

za nizko ceno 4 sobna hiša, kopel in stranišče. Oglasite se na 2527 S. Spaulding Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

Ivan Jontez:

MAŠČEVANJE

Bila je temna, deževna noč in nad bojiščem je vladala tišina, ki jo je motil le rahel, enakomeren šum padajočega dežja; tudi v okopih je bilo vse tiho, kajti na smrt utrujeni vojaki so polegli na blatna tla ter pospali. Le par straž je bedelo, čuvaje svoje tovariše pred morebitnim napadom.

Tam na polju, kakih sto korakov izpred okopov se je temna postava vojaka-stražnika, zaklonjenega v jami, katero je izkopala sovražna granata, nemirno premikala sem in tja in zdaj pa zdaj je pridušena kletvica prekinila morečo tišino.

Izgledalo je, kot da je strah pred sovražnikom, pred smrtjo, vznemiril stražnika, toda temu ni bilo tako; nekaj čisto drugega je bilo, kar je povzročalo njegovo vznemirjenost, povzročalo divje škrtanje z zobmi in privabljalo iz njegovega grla vzdihe ogorčenja in pridušene kletvice.

V jutru je bilo in korporal Tone Novak se je ravno vračal iz nočne službe. Ko je stopil v zakope svoje stotnije, je ugledal nekaj, kar je bilo v tistih časih čisto vsakdanjega, toda kar je mladega korporala vseeno strašno razburilo. Stotnik, sirov Nemec, zabuhlega obraza in majhnih, živinskih oči, je pretepal prostaka Franceta Kovača, mladega, slabotnega fanta, s katerim je vezalo Toneta iskreno prijateljstvo in ki je edini znal potolažiti njega v urah obupa.

Ob pogledu na ta prizor je v korporalu zavrela kri in polastila se ga je silna skušnjava, da bi razbil glavo temu okrutnežu, toda Tone je skušnjavo nagnal od sebe, in rajši stopil pred stotnika ter ga z glasom, ki je bil proseč in grozeč obenem, zaprosil:

"Gospod stotnik, ne tepite ga! . . ."

S krvjo zalite oči suroveža so zagorele v strašni togoti, iz grla pa se mu je iztrgal čuden, hripav vzklik.

"Ha, ti prokleti pes, ti se me upaš ustavljati! — Na, pes!. . ." je divje zakričal ter s težkim jahalnim bičem udaril korporala v obraz.

Oči mlačega korporala so zagorele tako strašno, da je surovež nehote stopil za korak nazaj in posegel z roko po samokresu, toda njegov strah je bil zaenkrat nepotreben, kajti korporal je očividno premagal silno skušnjavo, ki ga je napadla v trenutku najstrašnejše jeze. Molče, brez besede, se je obrnil ter odšel za svojim tovarišem.

Stotnik pa je hripavo kričal za njim:

"Vam bom že pokazal, vi prokleti psi! . . . Vi . . ."

Ob spominu na krvavo žalitev je fantova ponosna duša vztrepetala v onemogli jezi in v glavi mu je šumelo, kot da se je peklo z vsemi svojimi vragi vselilo vanjo.

"Mene, — — — pa udaril, kot — psa! . . ." je pridušeno vzkliknil in divje zaškripal z zobmi.

Njega, Toneta Novaka, katerega so domači fantje tako cenili radi njegove možatosti in neustrašenosti, kateremu se ni nikdo upal reči žal besede, ki ga ni nikdar nihče udaril, je ta brezdušni okrutnež tepel kot — psa! . . . In psa ga je tudi imenoval . . . in vse to samo zato, ker ni mogel mirno gledati, kako pretepa njegovega prijatelja, edinega človeka, ki ga razume, čuti z njim . . . In on je vse to mirno prenesel . . . mirno prenesel najstrašnejšo žalitev, ki more doleteti ponosnega fanta! Kaka sramota za njega! . . . Kako se mu bodo rogali domači fantje, ko izvedo, da ga je stotnik pretepel kot psa, njega, katerega prsa so dičila številna odlikovanja, ki ga je polkovnik pred celim polkom imenoval najhrabrejšega vojaka v polku, s katerim se je pred nekaj dnevi smrtno ranjeni prejšnji poveljnik njegove stotnije pogovarjal kot s sebi enakim! . . . In kako se mu bo posmehovala tudi Tinica, tista Tinica, ki je pred leti zavrgla njegovo ljubezen in mu zabrusila v obraz, da ga ne mara in ga nikdar ne bo marala, magari če se po kolenih plazi za njo! . . . Tista Tinica, radi katere že tri leta ni pisal niti svoji sestri, — starišev ni več imel — radi katere je iskal smrt na ruskih, srbskih in italijanskih bojnih poljanah, a je do danes ni našel . . . In ona bo gotovo izvedela za njegovo sramoto — saj je bil Kopačev Jože, njegov tekmec v boju za Tiničino srce, ki je baš pred par dnevi prišel v njegovo stotnijo, priča njegovi sramoti in on se gotovo ne bo obotavljal obesiti te sramote na veliki zvon! In vsi, tudi Tinica, se mu bodo posmehovali ter ga imenovali strahopetneža! .

Ob misli, da bi se ga kdo upal imenovati strahopetca, ga je zazeblo v srce in tedaj se mu je v duši porodil maščevalni načrt.

Ne, to se ne sme zgoditi! . . . On ne sme dopustiti, da bi ga kdo mogel imenovati strahopetca! . . . In tudi ne bo dopustil! — Ko se vrne v zakope, stopi pred siroveža in v njegovi krvi opere svojo čast . . . in obenem se maščuje nad njim za krivice, ki jih je prizadel tovarišem . . . in oni mu bodo gotovo hvaležni za to! . . . Potem pa ubije še samega sebe . . . in smrt, ki se ga je dolga tri leta tako verno izogibala, se mu to pot ne bo mogla izogniti . . .

Ob misli na sladko maščevanje se je fantovo mračno čelo malce razjasnilo in krog usten mu je zaigral zadovoljen nasmehljaj.

"O, ne boste se posmehovali moji sramoti!" je šepetal predse. "Tudi ti, Tinica, ne! . . . Nikdo, kajti v njegovi krvi bom opral mojo čast! Jaz sem zadnji, katerega je on udaril, kajti še danes plača z življenjem krivico prizadejano Francetu, meni in pred nama toliko drugim! O, skoro pride ura plačila za tebe, ti prokleta zver v človeški podobi! . . .

V tem, ko je to govoril, in s stisnjeno pestjo grozil proti okopom, pa so se preko polja plazile številne temne sence in se počasi, oprezno primikale bližje in bližje. Dve izmed njih sta se tiho, neslišno približali stražniku in predno se je ta mogel obrniti ter misliti na obrambo, se je dvoje ledenohladnih bodal zadrlo v njegova prsa in brez glasu se je tiho zgrudil na mokra, blatna tla.

"Sovražniki napadajo!" je šinilo ranjencu skozi možgane "in oni tam v okopih niti ne slutijo o tem!"

Zavedajoč se svoje dolžnosti, je izvlekel izza pasu ročno granato, da z njo opozori speče tovariše na bližajočo se pogubo in že je hotel potegniti za vžigalnik, ko mu je neznan, sladek glas zašepetal v uho:

"Norec, ali ne veš, da si smrtno ranjen, da boš skoro mrtev in da je to tvoja edina prilika za maščevanje! In ti vendar nočeš umreti nemaščevan, da bi se ti še mrtvemu posmehovali domači fantje in tista prevzetna Tinica! . . . Pusti sovražnike, naj oni opravijo maščevanje mesto tebe in umri z zavestjo, da umiraš maščevan! Kajti sovražniki njemu ne bodo prizanesli, saj je ob zadnjem boju pred njihovimi očmi ustrelil ranjenega častnika njihovega tovariša!"

Roka z granato je omahnila na tla, fant je podlegel skušnjavi in temne sence so se neovirano plazile vedno bližje okopom.

Tedaj pa se je v ranjenčevi notranjosti oglasil strog, karajoč glas, ter mu govoril:

"Tako, samo zato, da bi umrl maščevan, izročaš gotovemu poginu toliko dobrih mož in fantov, ki, ne sluteči pogube, mirno spe! . . . In samo zato, da bo tvoja čast oprava, bo moralo toliko mater, vdov, sirot in nevest objokovati izgubo ljubljenih sinov, očetov, soprogov in ženinov, bodo morali umreti samo zato, da boš ti maščevan! In vendar ti niso ti dobri ljudje storili nič žalega, a ti jih vseeno hočeš pogubiti!"

"Na to nisem pomislil . . .," je neslišno šepnil ranjeni fant, v čigar duši je po kratkem boju dobro nadvladalo slabo in slabotno šepetaje: "Ne, to se ne sme zgoditi!" je potegnil za vžigalnik, zbral vse sile ter zagnal granato od sebe . . .

Eksploziji ročne granate so sledili pretresljivi vzkliki ranjenih sovražnikov in kmalu zatem smrtonosno regljanje strojnic, pokanje pušk, eksplozije ročnih granat in malo pozneje so se sovražniki v divjem begu vračali nazaj.

Dva tedna pozneje se je korporal Tone Novak zavedel v vojni bolnici v Ljubljani, kar ga je nemalo presenetilo in se mu zdelo neverjetno, posebno še, ker tiste usodne noči, ko je bil ranjen, pač ni mislil, da bo ostal živ.

"Kaj ne, Tone, malo čudno se ti zdi, da si še živ!" ga je nagovoril mlad fant, ki je s pomočjo bergelj prikrevsal k njegovi postelji in se mu prijazno nasmejal.

Tone je v začudenju široko odprl oči, vzklikujoč:

"France, ti tudi — ranjen?"

"Da, v koleno sem jo dobil," mu je smeje odgovoril France. "Toda to ni nič v primeri s tem, kar si ti dobil. Veš, ko smo te našli, ni bilo toliko krvi v tebi kot v kokoši in vsi smo mislili, da ne boš preživel štiriindvajset ur; seve, pri tem nismo računali na tvojo žilavost, ki te je na srečo ohranila pri življenju. In to je bila tudi naša vroča želja, kajti mi vsi smo se zavedali, da si nas rešil smrti, saj mnogim izmed nas, kajti da nas nisi z granato opozoril na sovražnike, bi bilo dosti izmed nas poklanih, ostali pa bi se mučili po jetniških taboriščih, kar je skoro slabše kot smrt."

"Kaj pa — — stotnik?" ga je prekinil Tone.

"Oh, ta je pa dobil kar je zaslužil! Ko smo tistega jutra po napadu, v katerem si bil ti ranjen, pobirali ranjene sovražnike, ga je mlad italijanski častnik, ki je ležal ranjen blizu mesta, kjer smo našli tebe, poslal s kroglo v glavo temu surovežu, zakar sem mu bil tudi hvaležen, da sem mu dal požirek ruma ter ga pustil, da se je kobacal nazaj k svojim, ki so ga kmalu opazili in spravili na varno! Stotnika pa smo brez vsakih ceremonij vrgli v skupen grob z mrtvimi Italijani vred, prepričani, da za njim ne bo nobeden jokal . . ."

"Torej ga je le doletelo zasluženo plačilo! . . ." je šepnil Tone, v duši vesel, da se tiste noči ni dal zapeljati izkušnjavi.

"Kako dolgo pa sem že v bolnici?" je po daljšem molku vprašal Franceta.

"Danes je ravno dva tedna, odkar smo te odnesli na obvezovališče, odkoder so te takoj poslali v zaledje," je pojasnil France.

"Dva tedna! . . ." se je začudil Tone.

"Da, ravno dva tedna in ves ta čas se je tvoj duh mudil bogvekje; jaz sem bil ranjen dva dni pozneje in k sreči so me vrgli na sosednjo posteljo, tako da sem bil ves čas blizu tebe ter imel priliko poslušati te, kako si se kregal s skušnjavo in jo odganjal od sebe, obetal maščevanje tistemu surovežu, ki pa se je medtem že sprehajal po peklu, in venomer zatrjeval Tinici, da se ti ne bo mogla posmehovati. Tinica pa je medtem pretočila potoke solza, proseča Boga, da bi te ohranil pri življenju in da bi ji ti — odpustil!"

Tone je pobledel in srepo pogledal fanta.

"France, ne govori o — nji!"

"Glej ga, no!" se je začudil France. "Preje si vedno vzdihoval po nji, sedaj pa kar naenkrat nočeš slišati o Tinici! Pa menda ne misliš, da se jaz norčujem. Kaj takega mi pač ne pade v glavo. Toda, če nočeš, da bi govoril o nji, bom pa molčal, saj navsezadnje je to tvoja stvar!"

Tone, ki je v prvem trenutku res mislil, da se France samo norčuje, se je pomiril, in ga zaprosil, naj mu pove, kdo ji je povedal, da je bil ranjen.

"Jaz sem ji pisal in sledečega dne je bila že pri tebi! In kakšna je bila . . . jaz sem mi[illegible] da bo znorela od žalosti, taka bila! Komaj smo jo pomirili spravili domov! Potem pa minul dan, da ne bi bila pri[illegible] k tebi jokat in vzdihovat. [illegible] sem jo vprašal, zakaj da toli[illegible] žaluje in odgovor je bil, da z[illegible] to, ker te ljubi! — — Da, re[illegible] je, da te ljubi, in kako stra[illegible] se je kesala vsa ta leta, odkar ti odšel od nje, užaljen do sm[illegible] radi tistih besed, ki ti jih [illegible] vrgla takrat v obraz. Povedo[illegible] mi je, koliko je trpela ves [illegible] čas, ko ni vedela, ali si živ [illegible] mrtev, kajti kogar izmed tis[illegible] ki so bili na dopustu, je vpra[illegible] la o tebi, vsak ji je enako od[illegible] voril: Ne vem zanj, ker on n[illegible] mojem polku! Sicer pa, saj [illegible] boš skoro sam prepričal o r[illegible] nici mojih besedi!"

Po teh besedah je France [illegible] krevsal nazaj k svoji poste[illegible] Tone pa je presenečen zr[illegible] obraz zalemu dekletu, ki [illegible] videč, da se je Tone zave[illegible] negotovo obstala ob koncu [illegible] stelje ter se boječe ozrla va[illegible] Tonetov prijazen pogled jo [illegible] opogumil, stopila je bližje, [illegible] usedla na rob postelje in [illegible] sklonila k njemu.

"Tone — — odpusti mi!" [illegible] je zaprosila in po upadlih li[illegible] sta ji spolzeli dve debeli solz[illegible]

Nakar je je Tone v odgo[illegible] tiho zaprosil:

"Tinica moja — — poj[illegible] me!"

Tiničine oči so zažarele v [illegible] popisni sreči in z vzklik[illegible] "Moj Tone, moj dobri Tone! [illegible] se je sklonila še nižje k nje[illegible] ga nežno objela okrog vratu [illegible] pritisnila svoje ustnice k [illegible] govim . . .

Jack London:

MORSKI VRAG

(Iz angleščine prevel I. M.)

"Kaj pa ste vi delali, ko se je vse to godilo?" sem vprašal.

"Kar sem mogel, si lahko prepričan, dasi v takih okoliščinah ni bilo dosti."

Obrnil sem se, da bi pregledal Mugridgevo delo.

"Dobro bo, če sedem na solnce," sem slišal govoriti Larsena.

V njegovem glasu je bila neka rahla sled telesne slabosti, a samo rahla sled; bilo je tako čudno, da sem hitro pogledal proti njemu. Roka mu je nervozno gibala preko obraza, kakor da bi si brisal pajčevino. Zavzel sem se. Vse skupaj je bilo tako malo podobno Wolfu Larsenu, kakor sem ga bil jaz poznal.

"Ali vas še glava boli?" sem vprašal.

"Še vedno me muči," je bil njegov odgovor. "Mislim, da me baš zopet hoče."

Zdrknil je iz sedečega položaja na krov in se ulegel. Nato se je obrnil na drugo stran; glava mu je počivala na dvoglavu (mišica) zgornje lakti, podlaket pa mu je zakrivala oči pred solncem.

"Sedaj imaš ugodno priliko, Klada," je rekel.

"Ne razumem vas," sem lagal, kajti dobro sem ga razumel.

"Ej, nič," je tiho pristavil kakor da bi se mu dremalo; "samo da me sedaj imate, kjer me potrebujete."

"Ne, nimam," sem odvrnil, "zakaj rad bi, da bi bili nekoliko tisoč milj odtod."

Zasmejal se je, potem pa ni več govoril. Tudi se ni ganil, ko sem stopal mimo njega in odšel v kabino. Vzdignil sem vrata v tleh, vendar sem nekoliko trenutkov dvomljivo gledal v temno skladišče spodaj. Ni se mi dalo iti dol. Kaj, če bi bila zvijača, da se je ulegel? Ujel bi me bil v past kot podgano. Natihoma sem se splazil nazaj in pokukal, kaj dela. Ležal je, kot sem ga bil pustil. Iznova sem se podal v ladijo. Predno pa sem se spustil v skladišče, sem poprej snel vrata. Tako bi vsaj ne imel predmeta s katerim bi zapri past. Vendar je bilo vse nepotrebno. Vrnil sem se v kabino s celo zalogo marmelade, pečenca, mesa v konservah itd. — kar sem le mogel nesti — in postavil zopet spustna vrata nazaj.

Hiter pogled na Wolfa Larsena me je prepričal, da se ni bil ganil. Nova misel mi je šinila v glavo. Vkradel sem se v njegovo sobo in se polastil njegovih revolverjev. Drugega orožja ni bilo, dasi sem prebrskal še ostale tri sobe. Da se zagotovim, sem se vrnil in preiskal medkrovje in predladje in sem v kuhinji pobral vse nože za meso in zelenjavo. Nato sem se spomnil na veliki mornarski nož, ki ga je vedno nosil pri sebi; šel sem k njemu in ga ogovoril, izprva tiho, potem glasnejše. Ni se ganil. Sklonil sem se čezenj in mu ga vzel iz žepa. Sedaj sem lažje dihal. Sedaj ni imel orožja, s katerim me je mogel napasti iz daljave, dočim sem ga jaz oborožen vedno lahko prehitel, če bi me poskusil zgrabiti s svojimi strašnimi rokami.

Napolnil sem posodo za kavo in ponev za cvrtje z delom svojega plena, vzel nekoliko porcelanaste posode iz kabinske shrambe, pustil Wolfa Larsena ležati na palubi in se podal na suho.

Maud je še vedno spala. Razpihal sem žerjavico (kuhinje za zimo še nisva naredila) in sem z mrzlično naglico kuhal zajterk. Ko je bilo skoraj že skuhano, sem jo slišal hoditi po kočí. Ko je bilo baš vse gotovo in sem kavo nalil v čašo, so se odprla vrata in ona je stopila iz koče.

"Ni lepo od vas," se je glasil njen pozdrav. "Lastite si eno mojih pravic. Saj veste, da ste priznali, da bode kuha moja in . . ."

"Samo to pot," sem prosil.

"Ako obljubite, da ne boste več tega storili," se je nasmejala. "Razen, seveda, če se naveličate mojega bornega dela."

Bil sem vesel, da se ni niti enkrat ozrla proti obali. Posrečilo se mi je, da sem bil s svojo namero tako uspešen, da je nezavestno srkala kavo iz porcelanaste čaše, jedla ocvrt krompir in mazala marmelado po pečencu. Ampak ta premana ni mogla dolgo trajati. Videl sem, kako se je iznenada polastilo silno presenečenje. Spoznala je porcelanasti krožnik, s katerega je jedla. Pregledala je ves zajtrk, pogledala vsako podrobnost. Nato je pogledala mene in obraz se ji je obrnil počasi proti obali.

"Humphrey!" je rekla.

Prejšnja nepopisna groza se ji je prikazala v očeh.

"Ali je — on —," je jecljala.

Prikimal sem z glavo.

Triintrideseto poglavje.

Vsak dan sva čakala, da bi prišel Wolf Larsen na suho. Neznosno ga je bilo čakati. Vsak trenutek se je eden ali drugi naju pričakujoče oziral proti ladiji. Vendar ga ni bilo. Niti na krov se ni prikazal.

"Nemara ga glavobol zadržuje," sem dejal. "Pustil sem ga ležečega na krovu. Vso noč utegne ležati tam. Najboljše bo, če grem pogledat."

Maud me je proseče pogledala.

"Saj grem lahko," sem jo zagotovljal. "Vzel bom revolverje seboj. Saj veš, da sem vzel vse orožje, kar ga je bilo na ladiji."

"Ampak njegove roke so še ostale, njegove strašne roke!" je ugovarjala. Nato pa je vzkliknila: "Oj, Humphrey, tako se ga bojim. Ne hodi — prosim, ne hodi."

Proseče je položila roko na mojo, da mi je začela žila močneje biti. Za hip je bilo moje srce gotovo v mojih očeh. Ljuba, ljubka ženska! In bila je toliko več ženska, ko se me je oprijemala in me prosila, solnce in rosa za mojo možatost, jo poglobila in jo navdala s sokom nove moči. Že sem jo hotel okleti z roko kot tedaj sredi črede morskih psov; vendar sem se premislil.

"V nobeno nevarnost se ne bom podal," sem rekel. "Samo pokukam na krov."

Resnobno mi je stisnila roko in me pustila iti. Toda prostor, kjer sem ga bil pustil ležati, je bil prazen. Očividno je bil odšel v ladijo. Tisto noč sva menjaje se stala na straži, v tem ko je drugi spal. Kdo ve, kaj je Wolf Larsen utegnil storiti. Zmožen je bil vsekakor za vse.

Čakala sva drugi dan in še naslednji in še vedno ni bilo nobenega znamenja o njem.

"Tisti njegov glavobol, tisti napadi ga zadržujejo," je rekla Maud četrti dan popoldne, "morebiti je bolan, močno bolan. Mogoče je celo mrtev."

"Ali pa umira," je pristavila, potem ko je nekaj časa čakala, da bi jaz izpregovoril.

"Tem boljše," sem odgovoril.

"Pomisli vendar, Humphrey, bližnji v poslednjih zdihljajih."

"Mogoče," sem dejal.

"Da, prav mogoče," je pritrdila. "Ampak midva ne veva. Strašno bi bilo, če bi umiral. Nikoli bi si ne mogla odpustiti. Nekaj morava storiti."

"Morebiti," sem dejal vnovič.

Čakal sem, smejoč se sam pri sebi ženski, ki se je bala za Wolfa Larsena. Kje pa je bila njena skrb zame, sem mislil — zame, za katerega se je bala, ko sem hotel samo pokukati na krov?

(Dalje sledi)

Potovanje v Jugoslavijo

potom našega potniškega oddelka je zelo priljubljen. Skoraj vsaki dan dobivamo vprašanja iz vseh krajev Amerike, od ljudi ki nameravajo tja iti. Storite tudi vi tako, ako nameravate obiskati domovino, tedaj se obrnite na nas za vsa pojasnila.

Mi zastopamo vse parobrodne črte, in vas lahko odpravimo, kamorkoli si želite.
Delamo prošnje za povratno dovoljenje "Permit," pomagamo dobiti p[illegible] liste, vizume in vse ostalo kar je v zvezi s potovanjem.
Naši zastopniki bodo skrbeli za vas in vašo prtljago tekom vsega p[illegible] vanja.

Mi od časa do časa oglašamo v listih imena vseh naših potnikov, ki pr[illegible] jajo ali odhajajo.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, I[illegible]

DENAR V JUGOSLAVIJO POŠILJAMO PO NAJNIŽJIH CEN[illegible]

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOCA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA